

Identitet mladih i njihova pripadnost Crkvi. Katehetski naglasci u radu s mladima

Perković, Matej

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology in Đakovo / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:120:509174>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-04**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the Catholic Faculty of Theology](#)



SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU

Identitet mladih i njihova pripadnost Crkvi

Katehetski naglasci u radu s mladima

Diplomski rad

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Ivica Pažin

Student:

Matej Perković

Osijek, 2020.

Sažetak

Mladost je složena faza koja u sebi ima tri podfaze, koje se svaka za sebe gleda: predadolescenciju, adolescenciju i postadolescenciju (mladost). Prate ju tjelesne, psihološke, socijalne i duhovne promjene. Jedan od temeljnih zadataka mladosti je izgraditi stabilan identitet, koji uključuje uspješnu integraciju mladih u društvo i pripadnost Crkvi preko poosobljene vjere. Zato će temeljni cilj kateheze biti doći do poosobljene vjere, kako bi mladi čovjek mogao aktivno sudjelovati u životu župne zajednice. U dijalogu Crkve i mladih, mladi su nada i budućnost Crkve, jer su i sami pozvani biti evangelizatori mladeži. Pastoral mladih, prema naglascima apostolske pobudnice pape Franje Christus vivit, mora biti sinodalan, zajednički hod pastoralnih djelatnika i mladih kršćana. Od temeljne važnosti za njihov kršćanski život je i njihov sakramentalni život u Crkvi, konkretnije u župnoj zajednici. Kateheza je jedan od temeljnih modela nove evangelizacije, koja stavlja naglasak na navještaj Krista na novi način, novim jezikom. Zato će kateheza mladih imati za svrhu posvijestiti mladima da nisu samo predmet kateheze, nego su i aktivni subjekti, protagonisti evangelizacije i tvorci društvene obnove.

Ključne riječi: *mladi, Crkva, pastoral mladih, kateheza, nova evangelizacija*

Identity of youth and their Church affiliation

Catechetical accents in work with youth

Summary

Youth is a complex phase which includes three independent subphases: preadolescence, adolescent and post adolescence (youth). They are followed by physical, psychological, social and spiritual changes. One of core tasks of youth is to build a stable identity which includes successful integration of youth into the society and the Church through individualised faith. That is why the aim of the catechesis is the individualization of the faith, so that the youth can actively take part in the life of the parish community. In dialogue of Church and youth, the youth is the hope and future of the Church, because they are invited to be the evangelizers of youth. The pastoral care of youth, according to the accents in the apostolic exhortation of pope Francis, must be synodal, a jointly movement of pastoral workers and Christian youth. The most important part of their Christian lives is a sacramental life in the Church, i. e. in local community. Catechesis is the core model of the new evangelization, one that accentuates the proclamation of Christ in a new way and new language. The catechesis has a goal to bring to consciousness that the youth is not the object of catechesis, but its active subject, actor of evangelization and creator of social renewal.

Key words: *youth, Church, pastoral care of youth, catechesis, new evangelization*

UVOD

„Krist živi! On je naša nada i najljepša mladost ovoga svijeta. Sve što dotakne postaje mlado, novo, puno života. Zato prve riječi koje želim uputiti svakomu mladom kršćaninu jesu: 'On živi i želi da budeš živ!'“¹ i „Kad se osjetiš starim zbog tuge, zlopamćenja, strahova, sumnji ili neuspjeha, On će uvijek biti tu da ti da novu snagu i nadu.“² Riječima pape Franje u apostolskoj pobudnici *Christus vivit*, autor ovog diplomskog rada progovara o mladima i njihovoj pripadnosti Crkvi, kao i o katehetskim naglascima u radu s mladima. Iz vlastitog iskustva kao katehetskog djelatnika i animatora za mlade, autor se odlučio pozabaviti ovom temom na znanstveni način, kako bi dobio što bolju sliku o mladima, koristeći se spoznajama i rezultatima drugih autora koji su se bavili ovom temom i njihovom okruženju u kojem žive te kako bi mogao bolje pristupiti u katehiziranju mladih kršćana.

U prvom poglavlju, pod nazivom *Što je identitet?*, autor ovog diplomskog rada progovara prvo o tome tko su mladi, od razjašnjenja terminološke poteškoće poimanja mladosti do povijesnog presjeka mladih od Svetoga pisma do 21. stoljeća. Zatim progovara o temeljnim obilježjima mladih, od one socijalne dimenzije, njihove integracije u društvo i čimbenika u njihovoj socijalizaciji, do onih tjelesnih, psiholoških i duhovnih promjena u predadolescenciji, adolescenciji i odraslih mladih. Bit će riječi i o identitetu i pripadnosti Crkvi, odnosno spomenut će se neka zapažanja glede odnosa identiteta i pripadnosti. Zatim će se pokušati zasebno vidjeti što je identitet po svojoj strukturi, pošto je on višeznačnog karaktera; što je identitet prema psihološkim istraživanjima, posebice Erika Eriksona te na kraju što mladi moraju postići da bi uspješno izgradili svoj identitet. Posebno će biti riječi i o pripadnosti mladih Crkvi, pri čemu se polazi od značenja samog pojma pripadnosti do definiranja što znači biti pripadati Crkvi.

U drugom poglavlju, pod nazivom *Mladi i Crkva*, autor najprije progovara o dijalogu između Crkve i mladih, ističući pozitivne i negativne elemente, s naglascima pojedinih papa, kada govore o ulozi mladih u životu Crkve, od pape Pavla VI. do pape Franje. Zatim govori o tome kakav bi trebao biti pastoral mladih s temeljnim naglascima pape Franje u apostolskoj pobudnici *Christus vivit*. Na kraju progovara o sakramentalnom životu mladih, kao bitnoj dimenziji u životu mladih kršćana.

¹ PAPA FRANJO, *Christus vivit - Krist živi. Posinodska apostolska pobudnica svetoga oca Franje mladima i cijelome Božjem narodu*, Dokumenti 184, II. izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2019., br. 1. (Uбудuće citirano CV)

² *Isto*, br. 2.

U zadnjem poglavlju, pod nazivom *Mladi – protagonisti kateheze*, autor najprije progovara općenito o katehetskom djelovanju Crkve, tko sve sudjeluje u tom djelovanju i koji su naglasci stavljeni u katehezi. Zatim će biti riječi o novoj evangelizaciji, o kojoj prvi puta progovara papa Ivan Pavao II., zašto je potrebna te o bitnim značajkama te evangelizacije, a u sklopu nje će biti spomena o kerigmatskoj i mistagoškoj dimenziji kateheze prema apostolskoj pobudnici pape Franje *Evangelii gaudium*. Na kraju ovoga poglavlja autor progovara i o katehezi mladih, koje su temeljne značajke, tko su sudionici te prikazati koji su temeljni katehetski naglasci i tematski sadržaji u predadolescenciji, adolescenciji i mladosti.

1. ŠTO JE IDENTITET?

Mladost je jedna lijepa, ali i kompleksna životna faza jer ju prate određene krize kako u tjelesnoj, psihološkoj i duhovnoj dimenziji tako i u socijalnoj dimenziji, ukoliko dođe do neuspješne integracije u samo društvo, koje sa sobom donosi svoje zahtjeve. Mladi ljudi su danas opterećeni svojim brigama, žive u svom svijetu mašte, skloni su avanturi, želeći iskusiti sve ono što svijet nudi. No tko su oni?

1.1. Tko su mladi?

Pojam *mladost* je danas fenomen razlikovnih oblika te izraz višeznačnih tumačenja. Jedni strogo tumače mladost kao događanje i vrijeme nakon faze puberteta, a drugi u vrijeme mladosti ubrajaju i vrijeme puberteta. Ipak je nekako teško izreći definiciju mladih, koja bi bila općenita za razne situacije u vremenu i prostoru. Problematika je u pojavi produljavanja adolescencije i mladosti, jer kao zasebne faze ne postoje u svim društvima i u svim slojevima društva. Recimo u nekim ekonomski manje razvijenijim društvima postoji situacija da se niječe adolescencija, jer nedostaju upravo ekonomski pa i društveni i kulturalni uvjeti, stoga mnoge obitelji nemaju taj luksuz da im mogu bezbrižno pomagati da lakše i što bezbolnije izađu iz ove faze.³ S obzirom na tu spomenutu teškoću, ipak možemo reći kako pod pojmom *mladi* uglavnom podrazumijevamo srednjoškolce, studente i mladež. Stoga neka dob se uzima od 14. do 30. godine života, no zbog specifičnih društvenih prilika ta dob se može pomaknuti i do 35. godine života.⁴

U Svetom pismu, u Starom i Novom zavjetu nalazimo dosta biblijskih mjesta, koja govore o mladima. Tako u Starome zavjetu u Knjizi postanka nalazimo primjer Josipa Egipatskog, koji je bio gotovo najmlađi u svojoj obitelji i kojemu je Bog objavio velike stvari u snovima (usp. Post 37 – 47). U knjizi *Suci* nailazimo na Gideona, kojemu Bog daje zadatak da svojom mladom snagom izbavi Izrael (usp. Suci 6, 14). U Prvoj knjizi o Samuelu nailazimo na nesigurnog mladića Samuela, koji je otvorio svoje srce Božjem pozivu (usp. 1 Sam 3, 9.10). Postao je veliki prorok, koji je intervenirao u kritičnim situacijama povijesti svoje zemlje. U istoj knjizi je i lik kralja Šaula, koji je bio mlad kad ga je Gospodin pozvao da ispuni svoje poslanje (usp. 1 Sam 9, 2). I kralj David je izabran dok je još bio dječak (usp. 1 Sam 16, 6-13).

³ Usp. G. MILANESI, Mladi na zalazu 20. stoljeća, u: *Kateheza*, 27 (2005) 4, str. 313. – 315.

⁴ Usp. I. DŽINIĆ, Mladi i sakramentalni život, u: *Diacovensia*, 16 (2008) 1-2, str. 24.

Kralj Salomon, koji je trebao naslijediti oca osjećao se izgubljeno, te je govorio Bogu kako je još mlad i da ne zna vladati (usp. 1 Kr 3, 7). Bog mu je dao mudrost upravo zbog njegove mladenačke smionosti. Sličan primjer nalazimo i kod proroka Jeremije, koji je unatoč svojoj mladosti pozvan trgnuti svoj narod iz usnulosti; govorio je Bogu da ne umije govoriti jer je još dijete, a Gospodin mu govori da se ne boji jer je On s njim da ga izbavi (usp. Jr 1, 7-8). U Drugoj knjizi o kraljevima nailazimo na primjer mlade Hebrejke, koja je bila u službi kralja Naamana, koja mu je pomogla snagom vjere da ozdravi od svoje bolesti (usp. 2 Kr 5, 2-6). I mlada Ruta je bila uzor velikodušnosti, jer je ostala uz svoju svekrvu, koju su snašla teška vremena (usp. Rut 1, 1-18) te je pokazala smionost da ide dalje kroz život (usp. Rut 4, 1-17).⁵

U Novome zavjetu, već u jednoj od Isusovih prisposoba (usp. Lk 15, 11-32) nailazimo na primjer mlađega sina, koji napušta dom svoga oca i odlazi u daleku zemlju, no nakon njegova raskalašena života te iskustva gorčine samoće i siromaštva, odlučio se vratiti kući. Isus tom prilikom hvali mladoga čovjeka koji se vratio na pravi put a ne drugog brata, koji misli da je vjeran, ali ne živi duh ljubavi i milosrđa. U Lk 22, 26 Isus je tražio od svojih učenika da onaj, koji je najveći među njima, bude zapravo najmlađi. U 1 Tim 5, 1 govori se da se mlade treba tretirati kao braću. U tom smislu mladog čovjeka se ne smije obeshrabriti, jer je njegova značajka da sanja velike stvari, traži velike obzore, da se odvaži na nešto veće, da zna prihvatiti zahtjevne izazove i sl. U 1 Pt 5, 5 mladima se preporučuje da se podlože starješinama. Biblija uvijek poziva na duboko poštivanje starijih, jer oni imaju bogato iskustvo, sami su iskusili uspjehe i neuspjehe, radosti i patnje u životu, snove i razočaranja, itd. U Mk 10, 20 imamo čovjeka, koji govori Isusu, učitelju, da je sve to čuvao od svoje mladosti. I u Mt 19, 20.22 nailazimo na mladića, koji pristupa Isusu te ga pita može li učiniti nešto više u svom životu. Isus je od njega zatražio da bude velikodušan i neka podijeli svoja dobra, ali je shvatio da se ne može odijeliti od onoga što je posjedovao te ode žalostan, jer je imao veliki imetak. U Mt 25, 1-13 govori se o mudrim djevicama, djevojkama, koje su bile spremne i budne naspram djevojaka, koje su bile rastresene i uspavane.⁶

U staroj Grčkoj odgoj (*paideia*⁷) i formacija mladih su bili u središtu zanimanja zajednice. Na mlade se gledalo kao na subjekte, koje treba preoblikovati. U središtu su intelektualna izobrazba (od književnosti i klasične poezije preko filozofije, retorike do glazbe),

⁵ Usp. CV, br. 6. – 11.

⁶ Usp. *Isto*, br. 12. – 19.

⁷ Jedan od procesa socijalizacije preko kojeg se modeli ponašanja prenose na mlade, a koji su neophodni za preživljavanje grada. Vidi u: V. B. MANDARIĆ, *Mladi. Integrirani i(li) marginalizirani*, Glas koncila, Zagreb, 2009., str. 18.

estetska dimenzija, trgovačke vještine, vojna vrlina, hrabrost, tjelesna kondicija. Već od 7. do 10. godine života djevojčice su započinjale svoj proces integracije u građanski život, koji je trajao negdje do 14. godine, kada su bile smatrane spremnima za brak. *Paideia* je stoga imala za svrhu odgojiti pojedinca za umijeće življenja u gradu. Treba reći kako su svi grčki gradovi prakticirali neki oblik mladenačke inicijacije (ulaženja), a s vremenom je prerasla u javnu instituciju. U Rimskom Carstvu mladi su bili podređeni starijima, napose u rimskim obiteljima. Otac je bio onaj, koji je odlučivao o sudbini djece. Individua je bio smatran kao *puer* u dobi do 15. godine života, zatim kao *adulescens* negdje između 15. i 30. godine, *iuventus* između 30. i 45. godine te kao *senior* od 45. pa dalje. Nakon temeljne obiteljske formacije, mladi su se uključivali u studij, osobito na cijeni su bili pravo i retorika. Između 14. i 15. godine dječaci su sudjelovali u obredu *Liberalia*.⁸ Iz umjetničkih djela se moglo razaznati kakva je slika mladih i njihov odgoj kao takav. Često se na crtežima pojavljivalo ljudsko tijelo, čiji prikaz nije imao samo estetsku funkciju, nego je nastojalo oslikati i njegovu dušu. Mladi su često bili prikazani u svakodnevnim svojim aktivnostima, npr. sport, lov, učenje.

U srednjem vijeku djeca su se veoma brzo uključivala u svijet odraslih. Na mladost se gledalo kao na idealno životno razdoblje, ali su autonomiju postizali tek u braku, tako da se mladost smještala između 21. i 35. godine života. U to vrijeme se razlikovalo čak sedam životnih doba među kojima su bile i *pueritia*, od 7. do 14. godine života i *adulescentia*, od 14. do 21., pa čak i 28. godine te *iuventus* od 21. ili 28. do 35. godine. Djeca su se vrlo brzo miješala s odraslima, oblačila su se kao odrasli i obavljala veoma teške poslove. U kasnom srednjem vijeku mladenački odgoj se odvijao u školama, koje je nadzirala Crkva. Uglavnom se odnosilo to na muškarce, a tek od 14. st. u školama se pojavljuju i žene. I u ovom razdoblju ikonografija je bila ključ za interpretiranje statusa mladih, tako u oslikanim motivima najčešće možemo vidjeti mlade bogoslove i novake, koji su pripadali redovničkim zajednicama. Na cijeni je bilo i *viteštvo*, čiji su pripadnici bili dio vojničke klase, koju su činili mladi plemići, do te mjere da su za svoje gospodare bili spremni i život dati. Važan je pojam *bachelor*, koji je prema srednjovjekovnoj literaturi, mladić koji se u profesionalnom smislu nalazi u jednom prijelaznom statusu, u stanju čekanja da postane *cavaliere*.⁹

⁸ Tijekom tog obreda su oblačili togu kao simbol pripadanja zajednici odraslih. Obred se odvijao u kući, u prisutnosti oca. Nakon toga dječaci su bili odvedeni na Forum, gdje su nakon što su dobili togu, započinjali *tirociunium*, proces pripremanja za preuzimanje odraslih uloga. Trajao je tri godine. Vidi u: V. B. MANDARIĆ, *Nav. dj.*, str. 19.

⁹ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Mladi. Integrirani i(li) marginalizirani*, Glas koncila, Zagreb, 2009., str. 18. – 21.

Od 17. st. počinje se mijenjati gledanje na mladost. Djetetu se sada pridaje posebna važnost, skrb i briga. Određene nove prilike, kao što su industrijalizacija, pa i promjena u obiteljskim odnosima, utjecale su na takav način da je došlo do podjela unutar samih društvenih slojeva, tako nailazimo na radničku mladež, studente, mlade, koji žive na margini društva. Tako pomalo mladi su postajali potencijalni protagonisti različitih pokreta i promjena u društvu, posebno u Europi. U europskim društvima mladost se sve više tretirala kao životno razdoblje s vlastitim obilježjima, koja onda tako zahtijeva vlastiti pristup. U 18. st. na slikama se mogu vidjeti adolescenti i mladi kako obavljaju teške fizičke poslove u tvornicama. No i dalje mladi nemaju privilegirani status u društvu i nije postojao neki značajniji prijelaz iz djetinje u odraslu dob. Dovoljno je bilo da su znali obavljati određene poslove kako bi bili u svijetu odraslih.

Slika se mijenja u razdoblju između 18. i 19. st., kada se pred pojavom novih prilika kao što su urbanizacija, te su mnogi mladi sa sela odlazili u grad u potrazi za sigurnim radnim mjestom. Dolazi do proširenja prometne mreže, komunikacija, jača razvoj školstva i promjena u obiteljskoj strukturi, te se i adolescencija postepeno izdvajala kao posebna životna faza. Upravo nakon te faze mladi su mogli ostvariti i viši stupanj slobode. Tako su polako djetinjstvo, adolescencija i mladost postale razvojne faze u kojima se dijete polako preobražava u odraslu dob. U 19. st. važno obilježje mladih je pobuna protiv društvenih i političkih organizacija. Vlada boemski način života, mladi imaju neobičan rječnik, preziru rad, zanemaruju prošlost i budućnost, vode računa o trenutku u kojem žive, odbijaju red i disciplinu.

Mladi pedesetih godina 20. st. su usmjereni na novac, imaju želju za materijalnim posjedovanjem, drugačije se odijevaju, a time imaju i drugačiju njegu tijela. Šezdesetih godina mladi na učilištima i u tvornicama se sve više okupljaju i uključuju u politički život. Izlaze na trgove, protestiraju protiv nepravde i rata u Vijetnamu i sl. U tom periodu prevladava slika mladih, koji ne trpe kompromis i koji tako žele alternativno društvo. Mladi se zauzimaju za nenasilje, slobodu izražavanja u glazbi i afektivnom životu te polako postaju konzumenti lakih droga. Sedamdesetih godina mladi mijenjaju stil odijevanja, društvene običaje, stil življenja, stvaraju nove vrijednosti. Osamdesetih godina sve više raste zanimanje sociologa za mlade i njihova pitanja. Devedesete godine je obilježio internet, euro, globalizacija, *talk-show*, relativizam.¹⁰

¹⁰ Usp. *Isto*, str. 22. – 29.

1.2. Temeljna obilježja mladih

Faza mladosti je zapravo prijelaz iz djetinje dobi u odraslu dob. U tom prijelazu mladi nastoje formirati jedan stabilan i pozitivan identitet u prevladavanju kriza, koje se očituju na tjelesnoj, psihološkoj i duhovnoj razini kao i u rješavanju zahtjeva, koje nameće samo društvo.

1.2.1. Socijalizacija mladih

Kada govorimo o tom prijelazu, u njihovom socijalnom hodu, kako bi što bolje izgradili svoje mjesto u društvu, u formiranju identiteta veliku ulogu imaju neki socijalni čimbenici kao što su obitelj, škola, skupina vršnjaka, Crkva, pa i masovni mediji.

Obitelj ima temeljnu ulogu jer je i dalje temeljna jedinica društvene strukture. Ona je mjesto gdje pojedinac ostvaruje temeljne potrebe, ali može biti i zapreka na putu odrastanja, točnije osamostaljenja. Dosadašnja empirijska istraživanja potvrđuju kako današnji mladi sve dulje ostaju u roditeljskom domu. Razlog tome su kasno uključivanje u svijet rada, zatim postizanje ekonomske i stambene neovisnosti, koji su važni preduvjeti za osnivanje vlastite obitelji. Usprkos suradnji u samoj obitelji, ponekada dođe i do međugeneracijske napetosti.¹¹ Tako odrasli imaju neke predrasude prema mladima.

Prva predrasuda je da su današnji mladi razmaženi i bezvoljni. No, treba reći kako većini mladih još nedostaju oni osnovni uvjeti za njihovu bezbrižnu mladost, ali ima mnogo i onih, čiji roditelji nemaju mnogo razumijevanja za njihove specifične probleme.

Druga predrasuda se odnosi na to da su današnji mladi neodgovorni, ne uče, ne rade, ne znaju vrjednovati ili cijeniti novac, itd. Istina je ta da današnji mladi cijene vrijednost rada. Mnogi mladi ne rade zato što ne mogu naći prikladan posao, a mnogi se upisuju na fakultete, jer se boje onog mučnog trenutka, kada bi morali početi tražiti posao.

Treća predrasuda je da su mladi buntovni, ne slušaju roditelje i starije, ne prihvaćaju ponuđene vrijednosti i programe od njihove strane, ne žele se poistovjetiti sa svijetom, koji su drugi stvorili. Istina je ta da mladi više nisu toliko neumoljivi kao što su to možda bili šezdesetih godina prošloga stoljeća. Za primijetiti je kako zapravo mladi u odraslima bude jedan čitav niz osjećaja kao što su strah, ljubomora, zavist, ogorčenost, itd. Nadalje, odrasli uočavaju, posebice roditelji, kod mladih, one neke uspomene i iskustva, koja su i sami iskusili te žele rado to izbrisati iz svoga sjećanja. Onog trenutka kada mladi svojim ponašanjem ili stavovima

¹¹ Usp. *Isto*, str. 98. – 100.

podsjecaju roditelje na njihove promašaje, slabosti i neuspjehe, to u roditeljima izaziva nekakvu tjeskobu pa i osjećaj stida. Boje se da će izgubiti kontrolu i vlast nad mladima, a time i svoju funkciju kao roditelj, koja je svojstvena njihovoj dobi. Što su mladi više izazovniji i neovisniji, to su odrasli, napose roditelji, sve više nesigurniji.¹²

Iako se uvijek govori o sukobima između roditelja i mladih, mnoga istraživanja na tom području pokazuju suprotno, da mladi, unatoč tome, i dalje cijene obitelj. Većina mladih vidi u obitelji temeljno uporište i potpunu sigurnost u životu. Međutim, u nedostatku jednog zdravog obiteljskog ozračja, nije rijetko da mladi znaju pobjeći od kuće. S jedne strane odsutnost jednog od roditelja, a s druge strane jedna prekomjerna roditeljska briga mogu imati negativne posljedice na odrastanje i odgoj adolescenata. U takvom ozračju, gdje su roditelji posesivni, u smislu da vole držati pod kontrolom njegove želje, da ne poštuju njegove temeljne potrebe, da zadiru u njegove tajne, bijeg od kuće može postati čin oslobođenja, jer se želi osloboditi neprirodnih veza.¹³ Treba reći, za razliku od bijega od kuće, odvajanje mladih od roditelja je jedna etapa na putu prema psihološkoj samostalnosti. Neki mladi napuštaju obitelj na vlastitu inicijativu, prije nego su roditelji spremni na to. Drugi se, pak, odvajaju postupno, progresivno, pošto su prije toga stvorili solidnu osnovu za život drugdje. No ima i takvih, koji ne osjećaju potrebu za odlaskom, nego nastavljaju živjeti u obitelji kao odrasli članovi.¹⁴

Druga važna karika u socijalnoj integraciji mladih je *skupina vršnjaka*, koja služi kao poligon između obitelji i svijeta odraslih, jer adolescent, mladić još uvijek nema sve preduvjete za ispravan odgovor na izazove društva. Vršnjaci i prijatelji imaju središnje mjesto u njegovu psiho-sociološkom razvoju. U njihovu društvu se osjeća zaštićenim, s njima dijeli svoje probleme i interese. U toj skupini mlad čovjek postiže neovisnost, pronalazi čvrsto uporište, pa čak u njoj nalazi i zaštitu od autoriteta starijih kao i oslobođenje od različitih frustracija. Najintimnije stvari, kao što su pitanja vezana uz seksualnost, radije dijele s prijateljima ili vršnjacima, nego s roditeljima. Sama skupina vršnjaka ili prijatelja može na adolescenta utjecati pozitivno ili negativno. U suvremenom društvu nailazimo na brojne skupine mladih, koje djeluju veoma destruktivno u odnosu na društvo ili pojedinca. Riječ je o skupinama zatvorenog tipa u kojima vladaju stroga pravila ponašanja i potpuna podređenost vođi skupine. U takvim skupinama, ako pripada, adolescent ili mladić može zastraniti u ponašanju i djelovanju pa se usmjeravaju i prema nekim devijantnim aktivnostima kao što su kriminal, prostitucija, droga,

¹² Usp. M. SZENTMARTONI, *Svijet mladih. Psihološke studije*, II. izdanje, Filozosko-teološki institut, Zagreb, 2007., str. 22. – 27.

¹³ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Nav. dj.*, Str. 102. – 103.

¹⁴ Usp. M. SZENTMARTONI, *Nav. dj.*, str. 156.

nasilje. Stoga je važno da u ovom prijelaznom razdoblju pronađe skupinu u kojoj će stjecati kompetencije za uspješnu integraciju u društvo.¹⁵ Postavlja se pitanje zašto skupina? Dolaženjem novih problema i briga, mladi se sastaju kako bi zajedničkim silama razbili izoliranost i samoću. Formiraju razne skupine, koje počinju od onih spontanijih do onih koje imaju neki posebni cilj, strukturu i način. Mladi su upravo po svojoj naravi puni elana i volje te žele promijeniti mnogo toga, ali to žele učiniti zajedno, iako im često to ne uspijeva.¹⁶

Škola, u sklopu nje obrazovanje, je važan čimbenik u izgradnji identiteta mladoga čovjeka. Prvenstveno odgoj i obrazovanje pružaju mladoj osobi mnogo znanja, vještine i vrijednosti, koje onda ona ugrađuje u svoj identitet. Nadalje, pruža izazov da se uvijek iznova preispita sadašnji identitet, da otkrije mladoj osobi da je vanjski svijet mnogo složeniji nego što se čini u prvi trenutak.¹⁷ Stoga škola, pa i tržište rada, određuju pravila igre i prosuđuju njihove sposobnosti. Danas je posebno na cijeni znanje iz područja informatike i tehnologije. Osim što škola prenosi znanje i vještine na mlade, ona je mjesto gdje se stječe i duhovno – moralna, ali i socijalna formacija. U školi djeca, mladi mogu osjetiti otvorenost, solidarnost, tamo mogu stjecati prijatelje, dobiti konkretnu pomoć. Tržište rada je sve više fleksibilnije, ali i nesigurnije. Mladom čovjeku je teško planirati život ukoliko nema sigurno radno mjesto, a među nezaposlenima najbrojnija skupina su upravo mladi.¹⁸ Mnoga istraživanja su pokazala kako današnji mladi žele raditi za razliku od prijašnjih naraštaja. Ipak ističu i to da mladi zbog raznih razloga doživljavaju određeno otuđenje od rada, što zbog napora, štetnosti i nedostatka društvene korisnosti mnogih poslova. Mnogi mladi od rada očekuju jedino zadovoljstvo, ako je povezano uz veću plaću te da nudi mogućnost da se postigne obećavajuća karijera, oviseći naravno uz osigurano radno mjesto. Zato rad gubi na važnosti u ljestvici vrijednosti, jer više nije put na kojemu se uči kako ostvariti samoga sebe.¹⁹

Mediji, kao što su internet, videoigre, elektronička pošta i sl., imaju važnu ulogu u životu mladih. I glazba također ima svoje središnje mjesto u životu mladih. Najbrojniji slušatelji glazbe su mladi između 15. i 17. godine života, a ima i onih između 18. i 20. godine, itd. Treba reći kako se adolescent s glazbom budi i liježe, ona ga prati do škole, s njom ide u šetnju. Glazba je za njih otkriće, avantura, utočište. Za mlade glazba je puno više od slušanja. Ona je događanje, masovni susret, slavlje, druženje, sudjelovanje, iako često, npr. rock ističe neke

¹⁵ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Nav. dj.*, str. 104. – 106.

¹⁶ Usp. L. GJERGJI, *Skupine mladih – opasnost ili šansa za Crkvu*, u: *Crkva u svijetu*, 13 (1978) 3, str. 245.

¹⁷ Usp. V. B. MANDARIĆ – R. RAZUM, *Nav. dj.*, str. 49.

¹⁸ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Nav. dj.*, str. 108. – 111.

¹⁹ Usp. G. MILANESI, *Nav. dj.*, str. 326. – 327.

čimbenike, koje se predstavljaju kao nešto dobro, kao što su seks, mistična putovanja, bunt protiv institucija, zapravo bilo kakvo odbijanje svih oblika autoriteta. Jedno od dražih mjesta gdje se mladi vole okupljati je diskoteka. Televizija je najmasovnije i najutjecajnije sredstvo suvremene komunikacije. Mladi u dodiru s televizijom oblikuju svoj način ponašanja, grade ljestvicu vrijednota, onda tako percipiraju i prosuđuju stvarnost. Ona postaje primarni izvor informiranja, prenositeljica i stvarateljica kulture. No zabrinjava isto tako sadržaj, kojeg donosi televizija, osobito kad je u pitanju prekomjerna prisutnost nasilja. Nasilje na televiziji dosta snažno djeluje na psihu i ponašanje mladih.²⁰

Značajnu ulogu u životu mladih imaju i *otvoreni prostori* kao što su ulice, parkovi, trgovi, obale, kolodvori i sl. Mnogi mladi svoju energiju troše na neformalnim mjestima poput trgova, kafića, stadiona. Ulica i drugi otvoreni prostori za mnoge mlade su zapravo idealna mjesta, koja služe za kompenziranje neuspjeha bilo u školi bilo u obitelji.²¹

1.2.2. Tjelesna, psihološka i duhovna obilježja mladosti

Mladost je složena životna faza koja obuhvaća *predadolescenciju*, koja traje od 11. do 14. godine, zatim *adolescenciju*²², koja traje od 15. do 18. godine te *mladost* ili *postadolescenciju*, koja traje od 19. do 25. godine života. „Biti mlad je nešto više od životnog doba, to je stanje srca“.²³ Mladi čovjek više nije dijete, jer se nalazi u jednom dijelu života kad počinje polako preuzimati na sebe brojne odgovornosti, sudjelujući s odraslima u razvoju obitelji, društva i Crkve.²⁴ Mnogi mladi i danas žive u ratnim zonama i trpe nasilje u bezbrojnim oblicima poput otmice, ucjene, trgovine ljudi, ropstva, silovanja, itd. Drugi, opet zbog svoje vjere teško pronalaze mjesto u društvu te podnose razne vrste progona, do te mjere da budu ubijeni. Mnogi mladi su opet ideologizirani, instrumentalizirani, koristi ih se kao topovsko meso ili udarna snaga da se uništi, zastraši ili ismije druge.²⁵ Mladi također nose u sebi duboko utisnute primljene udarce, razočaranja i tužna sjećanja.²⁶ „Da bi mladost ispunila svoju svrhu u životu, mora biti i postati vrijeme darivanja, iskrene požrtvovnosti i žrtava koje su teške, ali

²⁰ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Nav. dj.*, str. 122. – 125.

²¹ Usp. *Isto*, str. 126.

²² Potječe od latinskog glagola *adolescere* što znači rasti. *Adolescent* je particip prezenta toga glagola, a označava onoga koji raste.

²³ CV, br. 34.

²⁴ Usp. *Isto*, br. 64.

²⁵ Usp. *Isto*, br. 72. i 73.

²⁶ Usp. *Isto*, br. 83.

na kraju rađaju plodom.²⁷ i „ Ako si mlad po godinama, ali se osjećaš slabim, umornim ili razočaranim, zamoli Isusa da te pridigne. Uz njega nada nikad ne nestaje ... Isus, pun života želi ti pomoći da svoju mladost učiniš nečim vrijednim.“²⁸ Danas je prilično rašireno mišljenje ili uvjerenje da mladi nemaju vrjednota, no valja reći istinu da novija istraživanja, koja se provode, ističu kako su danas kod većinu mladih tri najvažnije stvari, a to su obitelj, ljubav i prijateljstvo.²⁹

Predadolescencija je životno razdoblje, koje se dodiruje sa fazom puberteta³⁰, koja počinje kod djevojčica od 11. ili 12. godine i obično završava do 15. ili 16. godine života. Kod muškaraca počinje nešto kasnije, negdje od 12. ili 13. godine do 16. ili 17. godine života. Razlog tog nejedinstvenog početka leži najprije u spolnoj konstituciji, djevojčice puno brže sazrijevaju nego dječaci. Razdoblje koje se očituje lutanjem, traženjem sebe, otkrivanjem ideala, dominacijom emocija. Za J. J. Rouseaua pubertet je novo rađanje, preporod. Anna Freud, kći velikoga psihoanalitičara Sigmunda Freuda, naziva ovo razdoblje *naravnom – prirodnom šizofrenijom*, jer mladi prolaze kroz psihičku nesigurnost i labilnost. Ovo vrijeme je vrijeme teških kriza, a najprije počinju sa tjelesnim promjenama. Prolaze kroz metamorfozu tijela.³¹ Tjelesni razvoj ih baca u seksualnu krizu. U sebi osjećaju nove snage, nove porive, nove podražaje, okupirani su svojim tijelom, stoga znaju upadati u taštinu i narcizam. Zabavljenost sobom ih često dovodi do samozadovoljavanja. Njihova zaljubljenost je više platonska, koja je izložena oscilacijama.

Glavna poteškoća ove dobi je gubitak ravnoteže, nesklad tjelesnog i duševnog razvoja. Pitaju se *Tko sam ja?; Muško ili žensko?; Što se ovo sa mnom zbiva?* Znajju reflektirati o sebi, svojim mislima i čežnjama. Stvaraju povoljniju sliku o sebi te ih zanima što drugi misle o njima. Prekid s vanjskim svijetom ih tjera da se još više povuku, da se osame, da sanjare ili tuguju. Zamišljaju se u raznim junačkim ulogama, sanjare o uspješnoj i sretnoj budućnosti. Postali su sposobni za formalno, logično i apstraktno mišljenje.³² Razumiju zakonitost u prirodi, ali ih najviše zanimaju ljudi. Od knjiga vole čitati pustolovne, detektivske, povijesne i ljubavne

²⁷ Isto, br. 108.

²⁸ Isto, br. 109.

²⁹ Usp. M. POLLO, *Nav. dj.*, str. 33.

³⁰ Latinski *pubescere* što znači rasti, dozrijevati, bujati. Vidi u: Ž. BEZIC, *Razvojni put mladih. Djetinjstvo i mladost*, II. izdanje, U pravi trenutak, Đakovo, 1994., str. 135.

³¹ Nastupa nagli rast tijela, osobito u visinu. Taj nagli rast prate i razne tjelesne poteškoće poput pojačanog krvnog tlaka, boli glave i zamorenosti. Endokrine žlijezde izlučuju sastojke hormone poput androgena kod dječaka i estrogena kod djevojčica, zbog kojih nastaju mnoge tjelesne promjene. Mnogima se pojavljuju neugodni prištići na licu i koži. Vidi u: Ž. BEZIC, *Nav. dj.*, str. 139. – 140.

³² U ovoj dobi mlad čovjek može uspoređivati i uspostavljati sličnosti među nejednakim predmetima, apstrahirati i poopćivati ih. Vidi u: J. COLOMB, *Kateheza životnih dobi*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1996., str. 68.

romane. U njima traže ideale i idole, jer najčešće ne mogu ih naći u svojoj okolini. Preko tih ličnosti, koje obožavaju, najčešće onda i idealiziraju one vrijednosti, koje njihovi idoli zastupaju. To su nogometaši, glumci, pjevači, ljepotani i ljepotice, kauboји, gusari, itd. Stvari promatraju iz svog stanovišta, ali ono je većinom nezrelo, nepotpuno i pristrano. Kada traže istinu, hoće ju da bude puna i čitava, a kada teže za pravdom, shvaćaju ju doslovno, apsolutno, mehanički, jer ih svaki oblik nepravde, pa čak da je i prividni, iritira i baca ih u bijes. Oni se smatraju velikima i tako hoće da ih se tretira. Na svako poniženje reagiraju protestom, prkosom, buntovništvom, povlačenjem u sebe. Zbog neshvaćanja od strane odraslih, smatraju ih nekompetentnima, jer ih stalno kore i kažnjavaju, postaju im morskima. Prijateljstvo i druženje s vršnjacima su njihova jedina utjeha. U pubertetu dolazi do intenzivnijeg odnosa prema prijatelju ili prijateljici istog spola. Prijatelju ili prijateljici istog spola povjeravaju tajne, koje inače ne dijele i ne otkrivaju pred roditeljima.

Bitna značajka ove dobi je prevelika emotivnost. Sve prosuđuju po svom srcu. Željni su pažnje i ljubavi, ali ju ne znaju sami iskazati. Njima vlada jedna ćudljiva labilnost i nestalnost. Osjetljivi su na čast, pravdu i prijateljstvo. Zbog svoje nedosljednosti, odrasli su najčešće prezirani od strane mladih. Njihova vjera je dosada bila plod obiteljskog odgoja i utjecaja religiozne sredine. No sada, kada stjeću svoju vlastitu osobnost, moraju steći i svoju vlastitu, osobnu vjeru. Vjerske sumnje su sada redoviti sadržaj njihovih religioznih razmišljanja. Pitaju se: *Postoji li zaista Bog, a time i drugi, vječni život?* Za njih je sablazan kad uoče nesklad između vjere i morala kod svećenika, redovnika pa i svojih vjeroučitelja. Sakramentima pristupaju sve rjeđe, a ispovijed i pokora su im sve teže. Usprkos tome, u teškim svojim trenucima, znaju potražiti utjehu i snagu u molitvi, koja postaje sve više privatna, a sve manje liturgijska, koja na kraju i izostane. No kako su mladi grupna bića, tako njihova vjera obično odražava vjersko stanje njihove grupe. Npr. jednostavnije rečeno, ako su pripadnici neke vjerske skupine, tada im vjera nije tuđa, a tome onda i nije teška, tada dolaze u crkvu, pohađaju vjeronauk te rado mole i pjevaju sa svojim prijateljima. Isto tako, ako se nađu npr. u nekoj areligioznoj grupi, velika je šansa da će prekinuti sa svakom vjerskom praksom. Stoga je njihova pripadnost skupini presudna za njihov religiozni život.³³

Adolescencija ima dvije faze. Prva faza se odnosi na fazu proširivanja egocentrizma, koja traje od 14. do 16. ili 17. godine života. To je faza traženja egocentričnih odgovora i neuspjeha u tom traženju; to je faza opozicije prema odraslima; karakteriziraju ju osjećajnost i

³³ Usp. Ž. BEZIĆ, *Razvojni put mladih. Djetinjstvo i mladost*, II. izdanje, U pravi trenutak, Đakovo, 1994., str. 139. – 158.

sanjarenje. Druga faza se odnosi na fazu povlačenja toga egocentrizma, koja traje od 16. do 18. godine. Polako počinje gospodariti sobom, umjesto osjećajnosti jača razum. Nestaje opozicije prema društvu, a popravlja se prilagođavanje.³⁴

Prevladavši fazu puberteta, adolescent uplovljava u mirnije vode. Dok su u pubertetu sve tjelesne mutacije išle bržim tempom, sada se usporavaju, organizam se polako približava optimalnim mjerama, tj. njegove fizičke proporcije nalaze svoj konačni oblik. Razvijena mu je moć apstrakcije i sklonost za objektivni svijet stvari. Adolescencija je i dalje vrijeme planiranja, zanosa i oduševljenja. No i dalje ga muče nesigurnost, neizvjesnost, zlo u svijetu, stoga zna opet biti nezadovoljan i buntovan.³⁵ Njega karakterizira određena introvertiranost, okrenutost prema sebi. Ispituje smisao vlastita postojanja pitanjima npr. *Zašto uopće postojim?; Zašto se isplati živjeti?; Koji je smisao mogega života?* Adolescent je ispunjen tjeskobom pred budućnošću.³⁶ Ima potrebu u životu postići nešto više nego što su postigli njegovi roditelji, želi ih nadmašiti, bar u nekoj dimenziji njihova života, bilo da se radi o ekonomskoj, znanstvenoj ili političkoj. Stoga nekad njegova devijantna ponašanja, među kojima je i konzumiranje droge, više su poruka upućena odraslima, više kao traženje pomoći i brige. Posezanje za drogom može biti više izraz protesta i revolta, a može biti i izraz traganja za identitetom i smislom, ali može značiti i poruku, koja je upućena roditeljima, više kao molba za pažnju i vodstvo.³⁷

U adolescenciji počinje okretanje k osobama suprotna spola. U tom smislu možemo uočiti neke faze. Prva faza približavanja drugome spolu se događa u obliku flerta.³⁸ Druga faza približavanja je zaljubljanje. Treća faza je ljubav. Mladenačka ljubav kao prvo teži idealiziranju ljubljene osobe jer u njoj vidi utjelovljenje svih vrijednosti u najčistijem obliku. Drugo obilježje takve ljubavi je snažna zaokupljenost mehanizma projekcije. To znači da osobi pridaje kvalitete i vrijednosti kakve zapravo ona ne posjeduje, nego su to želje, snovi.³⁹ Kako imaju potrebu za uzorom, za čvrstom osobom, na koju se mogu osloniti, u koga se mogu zagledati, na duhovnom planu rado posežu za životopisima svetaca i drugih heroja vjere. Nadalje druga karakteristika njihovog religioznog razvoja je pojačani osjećaj krivnje, jer u njima, kako smo vidjeli prethodno u fazi puberteta, postoji pojačana osjetljivost za zlo,

³⁴ Usp. J. COLOMB, *Kateheza životnih dobi*, IV. izdanje, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1996., str. 66. – 67.

³⁵ Usp. Ž. BEZIĆ, *Nav. dj.*, str. 197. – 203.

³⁶ Usp. M. SZENTMARTONI, *Nav. dj.*, str. 41. – 43.

³⁷ Usp. *Isto*, str. 99. – 100.

³⁸ Flert je više površinski odnos, nije trajna veza. Osoba još nije dirnuta, nije zahvaćena u dubini svojega bića. Svrha je zasada samo približavanje, pritom mladići su obično aktivni, a djevojke više pasivnije. Vidi u: M. SZENTMARTONI, *Nav. dj.*, str. 129.

³⁹ Usp. *Isto*, str. 128. – 130.

nepravdu, za grijeh. Zanimljiva je i njihova karakteristika, a to je odnos prema smrti, kao da lakše prihvaćaju smrt, nego odrasli.

Zapravo najznačajnija njihova karakteristika, kada je riječ o religioznom razvoju je sposobnost da se stupi u osobni odnos s Bogom.⁴⁰ Kad je riječ o njihovom odnosu prema Bogu, ogromna većina adolescenata i mladih imaju neki oblik odnosa prema Bogu, a oni koji su udaljeniji od Crkve imaju nekakav osobni i samotnički odnos. U odnosu prema Kristu, među mladima ima onih, koji nemaju nikakav odnos prema Isusu, nego samo prema Bogu. Oni koji su blizu pokazuju da u njihovom životu postoji vrlo živ i jak odnos prema Isusu. Stoga za većinu adolescenata religiozna dimenzija znači vrlo malo ili ništa u njihovom životu. Ona ostaje zatvorena u područje intimnog, osobnog života i ne odražava se na osobni i relacijski susret osoba.⁴¹

Mladost je završena, kad je mladi čovjek konačno postigao određeno zvanje i u njemu se smirio. Upravo to ustaljenje u nekom zvanju te konačno prilagođavanje i ostvarenje u društvu se postiže potpuno tek osnivanjem vlastite obitelji, točnije ulaskom u brak. Dolazi do čuvstvene zrelosti, posebno kod prilagođavanja karakteru supruga ili supruge, kod brige za dom, kod skorog dolaska djece. No istina je da se sklad između zanimanja i obiteljskog čovjeka ne ostvaruje uvijek tako lako.⁴² Zato je bitno sačuvati ravnotežu između svih potreba, pa i onih, koje život želi potisnuti. Mladi imaju sada svoj stan, sami zarađuju za svoj kruh, stvorili su novu obitelj. Kada mladi čovjek spoznaje svoj *Ja*, spoznaje ga kao *Ja*, koji egzistira tako da vrši svoju ulogu zajedno s drugima, ukoliko im se daje, da bi stvorio s njima zajedništvo, *Mi*. Shvaća da se mora davati, a da pritom ne gubi svoju osobnost i da će se sačuvati trošeći se za druge. Moralna savjest mladog čovjeka se sada sastoji u potrebi da izabere zvanje, da ostvari društvene vrednote i stvori zajednicu. Ona ga primorava da učini sve što je potrebno za integraciju, da se pripravi i prihvati određenu ulogu u društvu. U njemu se rađa nastojanje da bude iskren i pošten, no postoji i opasnost da izgubi volju, da pobjegne od stvarnosti, da se pobuni, da padne u malodušnost, da jednostavno ohladi i da otupi na sve, itd. Što se tiče njegove vjere, ona je postala osobna, ali i produbljena, jer mladi čovjek prelazi u predanje Kristu, kao idealu i prijatelju. Odsada postaje svjestan da Krist uzima njega u svoju službu, dok je adolescent gledao Krista u svojoj službi. Krist je sada onaj, koji šalje njega dajući mu poslanje, a očituje se u težnji za ostvarenjem Očeva kraljevstva. Duh Sveti je Duh Crkve, Duh, koji mu daje žar,

⁴⁰ Usp. M. SZENTMARTONI, Duhovnost mladih danas, u: *Kateheza*, 30 (2008), str. 311. – 312.

⁴¹ Usp. M. POLLO, Biti mlad danas, u: *Kateheza*, 29 (2007) 1, str. 45. – 46.

⁴² Upravo zahtjevi bračnog života mogu odvratiti od željenog zanimanja, ali i obrnuto, da zahtjevi zvaničnog života mogu uništiti bračni život. Vidi u: J. COLOMB, *Nav. dj.*, str. 112. – 113.

velikodušnost i strpljivost.⁴³ Kad je, dakle, riječ o važnosti religiozne dimenzije kod mladih, zamjećujemo tri stava. Prvu skupinu čine oni mladi za koje religija nema nikakvu važnost za njihov život, izjavljuju da ne vjeruju. Drugu skupinu čine oni mladi, koji religiji ne priznaju važnost za njihov osobni život, ali priznaju važnost religije na društvenoj i političkoj razini. Treću skupinu tvore oni za koje religija ima konkretnu važnost u njihovom osobnom životu.⁴⁴

1.3. Identitet mladih i pripadnost Crkvi

Nova evangelizacija ima jedan od ciljeva da osjećaj osobnoga identiteta dovede u vezu i dopusti mu da raste u odnosu prema osjećaju pripadnosti. To je važno spomenuti zbog toga što suvremeni sociolozi razlikuju identitet od pripadnosti. Štoviše, suprotstavljaju jedan pojam drugomu. Za identitet će reći da je natruha vlastite tradicije koja je podložna konzervatizmu, a za pripadnost da je to pojam napretka jer u sebi može sadržavati mnoštvo različitih segmenata koji se prepoznaju u vlastito pronađenom obliku života. Ništa nije toliko opasno koliko takvo razmišljanje. Zašto? Zato što je pripadnost bez identiteta uvijek vezana uz oblik konkretnoga društva koji iz sezone u sezonu može mijenjati pravila života bez mogućnosti osjećati se dijelom neke zajednice ili nekog identiteta. Kad je međutim riječ o novoj evangelizaciji naše Crkve, tada treba reći da bez snažnoga katoličkog identiteta ne može se razumjeti značenje pripadnosti kršćanskoj zajednici i obrnuto, da bez dubokoga osjećaja pripadnosti Crkvi nema identiteta. Kad nema identiteta tada se ne može razumjeti niti svijest o poslanju svakoga vjernika koje bi trebalo biti stalni plod katehetskoga djelovanja Crkve.⁴⁵

1.3.1. Mladi i identitet

Svatko od nas ima vlastiti identitet⁴⁶, po kojem se razlikujemo od drugih. Identitet je sve ono što obilježava pojedinca tako da se ne može zamijeniti s kim drugim.⁴⁷ No zbog svoje višedimenzionalnosti, nekada ga nije lako definirati.⁴⁸ Prema razumijevanju sociologa poput Lothara Krappmanna i George Herberta Meada, identitet se posreduje jezikom, tj.

⁴³ Usp. J. COLOMB, *Nav. dj.*, str. 112. – 116.

⁴⁴ Usp. M. POLLO, *Nav. dj.*, str. 46.

⁴⁵ Usp. R. FISICHELLA, *Was ist Neuevangelisierung*, Sankt Ulrich verlag, Augsburg, 2012., str. 108. – 109.

⁴⁶ Latinski *identitas* dolazi od korijen riječi *idem* što znači *isti, isto*.

⁴⁷ Usp. P. GAMBINI, Traženje identiteta i smisla u adolescenciji, u: *Kateheza*, 27 (2005) 4, str. 338.

⁴⁸ Usp. V. B. MANDARIĆ – R. RAZUM, Odgojno - obrazovno djelovanje i vrijednosti, u: *Identitet kao odgojno – obrazovna vrednota. Zbornik radova s tribina Zajednički vidici*, uredile Valentina Blaženka Mandarić i Ružica Razum, Glas koncila, Zagreb, 2011., str. 43.

komunikacijom pojedinca s drugima.⁴⁹ Riječ identitet ima svoje korijene na području filozofije, točnije kod Aristotela, koji je svojom premisom $A=A$ naglašavao stabilnost zamišljenog pojma kroz vrijeme. Jednostavnije rečeno, prema njemu A je A , ukoliko je svaka stvar ili pojava identična samoj sebi.⁵⁰ U Svetom pismu u Knjizi Izlaska Bog objavljuje Mojsiju svoj identitet *Ja sam koji jesam* (3,14). To ga razlikuje od drugih bića, od svega stvorenoga.⁵¹ Nadalje, Isus je najčešće, koristeći se slikama i prisposobama, objavljivao svoj identitet: *Ja sam kruh života* (Iv 6, 35b); *svjetlost svijeta* (Iv 8,12); *pastir dobri* (Iv 10,14), itd. Teolog Ivan Šaško govori o sastavnicama identiteta, a razlikuje ih pet, a to su: ime, pripadnost, razlikovanje, prepoznatljivost, te smisao. Ističe kako identitet osoba nije samo objektivna datost na temelju samo dokumenata, koji čuvaju spomen na događaje i pokušavaju otkriti ne samo što je tko bio, nego i što je radio i što radi, nego je identitet i svijest o sebi.⁵²

Oblikovanje identiteta je dinamičan proces te ima svoje faze. Tako veliki istraživači na području psihologije, poput Piageta, Kohlberga i drugih, definiraju identitet kao razvoj prema određenom cilju, kojeg treba ostvariti.⁵³ Erik Erikson, američko – njemački psiholog, najpoznatiji je među njima, koji je govorio o identitetu. Razlikuje osam stupnjeva čovjekova razvoja, od oralno – osjetilne faze preko adolescencije do zrelosti kao zadnje faze. Sve te faze su međusobno tijesno povezane te omogućuju cjelovito sazrijevanje, smatra on.⁵⁴ Prema njemu, formiranje i izgradnja identiteta je specifična zadaća mladosti, adolescencije. Identitet je traženje sebe, vlastitog ja, ostvarenje, točnije samoostvarenje. Zato, tako sam Erikson smatra, osjećaj osobnog identiteta je zapravo rezultat uzajamna priznavanja i prihvaćanja između pojedinca i njegova društva. Jednostavnije rečeno, mladi čovjek potvrđuje ili gubi identitet u susretu s drugima, s odraslima, s vlastitom situacijom.⁵⁵ Psiholozi tvrde kako presudnu ulogu u procesu izgradnje identiteta ima identifikacija, a koju definiraju kao skup procesa, koji subjekta navode na prihvaćanje aspekata ličnosti neke druge osobe ili na prihvaćanje njezinih vrijednosti. No postoji razlika u definiranju tih pojmova. Identitet obuhvaća cijelu osobu, dok je identifikacija više parcijalni proces; identitet u tom smislu odgovara na pitanje *Tko sam ja?*,

⁴⁹ Usp. I. ŠAŠKO, *Odnosi identiteta, njegova svrha i važnost*, u: *Identitet kao odgojno – obrazovna vrednota. Zbornik radova s tribina Zajednički vidici*, uredile Valentina Blaženka Mandarić i Ružica Razum, GK, Zagreb, 2011., str. 56.

⁵⁰ Usp. M. NINČEVIĆ, *Izgradnja adolescentskog identiteta u današnje vrijeme*, u: *Odgojne znanosti*, 11 (2009) 1, str. 127.

⁵¹ Usp. I. ŠAŠKO, *Nav. dj.*, str. 57.

⁵² Usp. *Isto*, str. 59.

⁵³ Usp. V. B. MANDARIĆ – R. RAZUM, *Nav. dj.*, str. 45.

⁵⁴ Usp. M. NINČEVIĆ, *Nav. dj.*, str. 124.

⁵⁵ Usp. V. B. MANDARIĆ – R. RAZUM, *Nav. dj.*, str. 46.

a identifikacija više odgovara na pitanje *Kako sam ja?*. Jednostavnije, identifikacija teži vlastiti *Ja* učiniti sličnim nekom odabranom uzoru i to usvajanjem vrijednosti, stajališta, životnih izbora, ali i ponašanja. Tako npr. kod adolescenata nalazimo tri tipa identifikacije: da li će to biti s nekim herojem ili važnom ličnošću i njegovim obrascima i vrijednostima; da li će to biti s prijateljem, kojega adolescent idealizira, možda zbog onih odlika, koje njemu samome nedostaju ili pak s nekom skupinom, koja adolescentu pomaže da usvoji norme, društvene i transcendentne vrijednosti.⁵⁶

Izgradnja identiteta, nadalje, je usko povezana s jednim zadatkom, a to je traženje smisla. Tako pitanje *Tko sam ja?* je povezano s pitanjem *Što mi je važno?*, *Na kojim vrednotama želim graditi svoju budućnost?*. Stoga adolescent, mladi čovjek, mora najprije shvatiti koje su njegove sposobnosti i njegove granice, a onda i izabrati što je za njega važnije, što želi. Tako npr. na području spolnosti, ne pita se samo koje su njegove mogućnosti, nego pita se što za njega znači spolnost, kako je živjeti ili što znači biti muškarac ili žena.⁵⁷ Stoga se pitamo kada kod adolescenta ili mladoga čovjeka prevladava identitet? To je uglavnom, kada uspješno prevlada specifične teškoće svojega uzrasta, problem narcisoidnosti ili svojega ega, emancipacije od strane društva ili sredine u kojoj se nalazi, uključivanja u skupinu svojih vršnjaka.⁵⁸ No treba reći, ipak, da samo oblikovanje identiteta ne prestaje s mladošću ili adolescencijom. Ono se nastavlja do kraja života. Zato se cjelovit identitet potvrđuje umijećem pojedinca da uspostavi ravnotežu, balans između svojih sposobnosti i životnih zahtjeva.⁵⁹ Za primijetiti je da su mladi u današnjem pluralističkom društvu prisiljeni na trajni proces prilagođavanja. Upravo zbog mnoštva ponuda imaju jedan fluidan i fleksibilan identitet, koji se lako prilagođava različitim situacijama. Stoga mladi postaju nesposobni odabrati jednu životnu opciju, koja u sebi uključuje trajanje ili planiranje na duge staze. U krizi je njihov osjećaj pripadnosti jer se mladi ne žele trajno vezati ni za koga i ni za što. Stoga svaka životna situacija ili iskustvo u njihovom životu provjeravaju čvrstoću njihovog identiteta.⁶⁰ No može se vidjeti i pozitivna strana krize identiteta, upravo kao nastajanje nečega novog. Naš temeljni identitet je u Kristu darovan, ali taj dar se u potpunosti ostvaruje samo ako prihvatimo logiku križa. Stoga je nemoguće biti kršćanin i biti površan ili neprepoznatljiv. Bez identiteta ne postoji onda mogućnost za ljubav, solidarnost, komunikaciju darova.⁶¹ Postoje neki znakovi, koji su plod

⁵⁶ Usp. M. NINČEVIĆ, *Nav. dj.*, str. 131. – 132.

⁵⁷ Usp. P. GAMBINI, *Nav. dj.*, str. 337. – 338.

⁵⁸ Usp. M. NINČEVIĆ, *Nav. dj.*, str. 132.

⁵⁹ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Nav. dj.*, str. 81.

⁶⁰ Usp. V. B. MANDARIĆ – R. RAZUM, *Nav. dj.*, str. 47. – 48.

⁶¹ Usp. I. ŠAŠKO, *Nav. dj.*, str. 64.

izgrađenog identiteta kao što su sposobnost pokretanja inicijativa na svim područjima, zatim jedan pozitivni realizam i oduševljenje u izvršavanju vlastitih obveza, zatim hrabrost u suočavanju s neizbježnim teškoćama života, kao i zdravi odnosi na društvenom planu.⁶²

1.3.2. Mladi i pripadnost Crkvi

Na psihosocijalnom planu prijanjanje pojedinca uz određenu skupinu se događa kroz proces identifikacije, koju najčešće zovemo zapravo osjećajem pripadnosti. Može se temeljiti na kulturnom naslijeđu, etničkom i obiteljskom porijeklu, onda na sklopljenom ugovoru, religioznoj opredijeljenosti. Pripadnost se ostvaruje kroz mrežu odnosa unutar jedne zajednice ili skupine. Osjećaj pripadnosti dosta ovisi o utjecaju kulturnog ambijenta u kojem pojedinac živi.

Mladi redovito, najprije preko vlastite obitelji, a kasnije tijekom religiozne socijalizacije, usvajaju određeni stupanj pripadnosti Crkvi. U pripadnosti Crkvi, radi se, dakle, o prihvaćanju nekih temeljnih principa vjere, koje zajednica, ustanova Crkva naviješta, a manifestira se u nekim određenim praktičnim ponašanjima, ali treba reći, kako to ipak nije dovoljno, ukoliko se na osobnoj razini ne žive bitna uvjerenja i vjerovanja. Gallo ističe kako pripadnost Crkvi ima dva aspekta, a to su objektivni i subjektivni aspekt. U objektivni aspekt pripadnosti spadaju npr. sudjelovanje u slavljinama pojedinih sakramenata, kao što su krštenje, potvrda, ženidba; također u ovaj vid spada i sudjelovanje u pastoralnim akcijama na različitim razinama kao što su npr. kateheza ili neke druge aktivnosti u župi. Subjektivni vid pripadnosti je zapravo svijest o pripadnosti, od onog minimalnog praga do one široke stupnjevitosti, do te mjere da sama svijest pojedinca dođe do zaključka, kako je on osobno Crkva. Npr. u jednom istraživanju, koje je provela profesorica Valentina Blaženka Mandarić u gradu Zagrebu, bilo je da 81% ispitanih srednjoškolaca primilo sva tri sakramenta, a da samo 43% ima onih koji vjeruju i prakticiraju vjeru ili da 32% redovito ide na misu. Intenzitet svijesti o pripadnosti Crkvi, dakle, najviše ovisi o tome kako pojedinac doživljava Crkvu.⁶³ Ne možemo pripadati Crkvi, ako ne živimo iskustvo Crkve, a to znači konkretno živjeti vidljive znakove Božje prisutnosti (sakramentalno) kroz zajedništvo s braćom, dijeljenje života s njima i zajednički rast u vjeri.⁶⁴

⁶² Usp. M. NINČEVIĆ, *Nav. dj.*, str. 133.

⁶³ Usp. V. MANDARIĆ, Crkva u očima mladih, u: *Bogoslovska smotra*, 71 (2001) 4, str. 582. – 584.

⁶⁴ Usp. L. GJERGJI, *Nav. dj.*, str. 248.

U razvijenim zapadnim zemljama, postoji jedan trend u Crkvi, koji se snažno očituje, a kasnije će se i kod nas još više očitovati, pod nazivom *Volkskirche*⁶⁵. Radi se o pripadnosti Crkvi bez vlastite odluke ili osobne zauzetosti, bolje rečeno, bez poosobljene vjere u Isusa Krista.⁶⁶

Zbog toga je, prije nego se govori uopće o mladima i njihovoj važnosti za obnovu župne zajednice, važno govoriti i svjedočiti identitet i pripadnost Crkvi te za to odgajati. Crkva nije zajednica utemeljena na ljudskim interesima. Ona je stvorena iz Božje ljubavi prema čovjeku. Krist joj je glava. Drugim riječima, svi mi pripadamo svima u Kristu. Zbog toga i jesmo braća i sestre. Tek na temelju takvih razmišljanja, bit će moguće sagledavati druge elemente suživota mladih i Crkve, a koji se čine važnim: ekleziološka i liturgijska dimenzija mladih u župnoj zajednici, katehetska dimenzija susreta mladih (ne samo neke humanitarne ili druge kulturne akcije ili sadržaji), sudjelovanje mladih u konkretnom životu župne zajednice uz mogućnost njihova preuzimanja katehetskih uloga u radu s djecom u okviru pripreme za sakrament euharistije ili pomirenja, ne samo, u tom kontekstu, akcije *mladih za mlade* nego i mladih za čitavu župnu zajednicu. Konačno, *da* susretima s mladima, ali *da* i tzv. višeobličnoj katehezi, odnosno sudjelovanju mladih i u drugim živim vjerničkim krugovima kako ne bi ostali *izolirani* od zajednice.⁶⁷

⁶⁵ Obilježja takve masovne ili narodne Crkve bi se ukratko mogla sažeti u tomu da se kršćaninom više postaje kroz socijalizaciju – obitelj, škola, župa, a daleko manje kroz inicijaciju u pravom smislu te riječi, a to je uvođenje u vjeru. Vidi u: I. DŽINIĆ, Mladi i sakramentalni život, u: *Diacovensia*, 16 (2008) 1-2, str. 26.

⁶⁶ Usp. I. DŽINIĆ, *Nav. dj.*, str. 26.

⁶⁷ Usp. R. FISICHELLA, *Nav. dj.*, str. 109. – 110.

2. MLADI I CRKVA

Primjećujemo kako je sve više mladih koji imaju određenu distancu, kada su u pitanju religija, crkva i vjerski život. Postoji velik broj mladih, koji ne idu u crkvu, kao da nemaju više nekog stvarnog odnosa s Crkvom. S druge strane, imamo i broj onih crkvenih predstavnika, koji su radosni da ne se moraju mučiti s mladima, koji protestiraju i koji su kritički usmjereni. No bez obzira na takvu činjenicu, Crkva je oduvijek smatrala mlade svojim pastoralnim prioritetom, a to je iskazivala na različite načine, bilo kroz dokumente ili kroz druge pastoralne projekte. Na mlade se ponajprije gleda kao na važnu snagu u društvu i Crkvi. Ona računa na njihov apostolat.⁶⁸

2.1. Dijalog između mladih i Crkve

Papa Pavao VI. kaže da su mladi, koji su u vjeri i molitvi dobro odgojeni, pozvani biti apostoli mladežima. Ističe kako Crkva ozbiljno računa na njihovu pomoć.⁶⁹ „Mladi koji su zaljubljeni u Krista pozvani su u svome životu posvuda biti svjedoci evanđelja To ne znači govoriti o istini, nego je živjeti, utjeloviti je u vlastitome životu, pretvoriti se u Krista. Biti apostol ne znači nositi baklju u ruci, posjedovati svjetlo, nego biti svjetlo.“⁷⁰ Papa Ivan Pavao II. je rado bio nazivan *papom mladih* i mnogi su se divili njegovoj ljubavi i privrženosti mladima. Na početku svojega pontifikata, 22. listopada 1978., javno se očitovao govoreći kako su mladi budućnost svijeta, nada Crkve. Nikada nije čekao da mladi dođu k njemu, već je sam izlazio njima u susret. Prilazio im je s pozitivnim stavom, stekavši simpatije zbog svog živog svjedočenja vjere, spontanosti, smisla za humor. Pokazao je svima kako se treba odnositi prema mladima. Isto tako, pozivao je mlade da preuzmu odgovornost za sebe i društvo, želio je da se oslobode konzumerizma, egoizma, raznih ovisnosti. Dijalog s mladima je nastavio i papa Benedikt XVI. Na Svjetskom susretu mladih u Sydneyu (2008. godine) poziva mlade na odgovornost u izgradnji budućnosti nade za cijelo čovječanstvo.⁷¹

Crkva s nadom gleda na mladež, koja je po svojoj strukturi nosilac nečega boljega i novoga. Mladež teži kreativnosti, pravdi i slobodi te je na poseban način nošena i željom za

⁶⁸ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Nav. dj.*, str. 199. – 200.

⁶⁹ Usp. PAPA PAVAO VI., *Evangeli nuntiandi - Naviještanje Evanđelja. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., br. 72. (Ubuduće citirano EN)

⁷⁰ CV, br. 175.

⁷¹ Usp. N. VRANJEŠ – B. JERKOVIĆ, *Izazovi i perspektive pastora mladih danas*, u: *Riječki i teološki časopis*, 41 (2013) 1, str. 219. – 220.

suodgovornošću u životu Crkve. Upravo združeni s Kristom po sakramentu krštenja postali su dio Božjega naroda, a time su i dionici Kristove svećeničke, proročke i kraljevske službe prema II. vatikanskom koncilu (usp. LG 31). Vjernici snagom svoga kraljevskog svećeništva, dobivenim po sakramentu krštenja, sudjeluju u prinošenju euharistije i vrše ga u primanju sakramenata, u molitvi i zahvaljivanju, svjedočanstvom svetoga života i djelotvornom ljubavlju (usp. LG 10). Zato je poželjno da mladoga čovjeka upućujemo i uvodimo u ovu dimenziju, time mu pokazujući kako da ostvari uzvišenost svoga kršćanskog poziva. Kristova proročka služba se sastoji i očituje u svjedočenju životom i riječju. Crkva proročku službu svojih vjernika predoduje također kroz svjedočenje životom i riječju, i ne samo u Crkvi, nego i u svijetu. Svjedočiti životom i riječju Krista u svakidašnjim životnim okolnostima i zaduženjima postaje imperativ. I molitveni vid je dio proročke službe. To znači da su i mladi pozvani svjedočiti riječ Božju u okvirima mjere, koja im je dana, jer su dio Božjega naroda. „Mladi moraju postati prvim i izravnim apostolima mladih tako da apostolski djeluju između sebe i preko sebe, vodeći računa o društvenoj sredini u kojoj žive.“⁷² Nadalje, sudjelovati u Kristovoj kraljevskoj službi znači odreći se grijeha te dovesti svoju braću Kralju, oboružani poniznošću i strpljivošću (usp. LG 36), jednostavnije rečeno, kraljevska služba se očituje u služenju. Božje kraljevstvo je kraljevstvo pravde, mira i ljubavi, stoga, kraljevati nad samim sobom i nad svim stvorenim znači biti u svijetu i uživati njegova dobra, naravno pod uvjetom da to bude služenje Bogu i bližnjemu. No uvidimo kako se neke vrednote, koje mladi priželjkuju, ne ostvaruju poput prijateljstva, ljubavi, obitelji, nenasilja, itd. Mladi pokazuju na ono čega nema u svijetu odraslih, na ono što je moguće.⁷³

Mladi traže čvrsto mjesto u Crkvi, u kojoj nema ni promjena ni eksperimenata. Vidimo da ih ne privlači baš interes za posredovanje vjerske pouke u obliku *katekizama*, a tome nemaju baš interesa ni za dogmatske istine. Kod njih prevladava pitanje: što mi vjera pruža u životu. Npr. mladi ne pitaju je li biskup onaj koji nešto kaže, nego pitaju što se govori. Mladi u životu traže religioznost, pa time i vjeru, na sebi vlastiti način. Ponekad očekuju da Crkva ono što nudi aranžira na privlačan način. Mlade u susretu s Crkvom i njenim službenicima najviše smetaju neke stvari, koje se čine: npr. mladi zamjeraju službenicima njihovo upitno moralno ponašanje, nadalje njihovu nedosljednost u svjedočenju; njihovo miješanje u politiku; licemjerje; bogaćenje pojedinih crkvenih službenika; onda im znaju zamjeriti na lošim propovijedima, na njihovom nedovoljnom senzibilitetu za potrebe mladih, itd. Mladi, čak teško shvaćaju i

⁷² DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Apostolicam actuoasitatem* - Dekret o apostolatu laika, u: *Dokumenti Drugoga vatikanskog koncila*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., br. 12.

⁷³ Usp. Š. ŠAMAC, Mjesto i uloga mladih u Crkvi, u: *Crkva u svijetu*, 21 (1986) 2, str. 228. – 232.

prihvaćaju posredničku ulogu, koju ima Crkva kao privilegirano mjesto Boga i čovjeka. Njihova distanciranost od institucionalnih oblika pokazuje činjenica da se to sukobljava s njihovom željom za autonomijom, originalnošću, spontanošću, individualnošću, koja je svojstvena ovoj dobi. Ipak, bez obzira na njihovo kritičko raspoloženje Crkva u očima mladih, napose kod nas, još uvijek uživa velik ugled i veliko povjerenje i pozitivno ju ocjenjuju.⁷⁴ Mladi smatraju da Crkva kao važna i afirmirana institucija u današnjem hrvatskom društvu može dati svoj doprinos na sljedeći način: npr. da bude spremna i otvorena za dijalog, a time i suradnju, sa svim odgojnim čimbenicima u našem društvu; da se brine za mlade, koji spadaju u rizične skupine poput ovisnika, bolesnih, napuštenih, nezaposlenih i sl.; da senzibilira svoje članove za više zauzimanje za siromašne i najugroženije slojeve ljudi; da će djelotvornije utjecati putem medija na donošenje važnih zakona; da potiče i podržava nadu u bolju budućnost, posebice kod mladih ljudi, itd. Vidimo kako mladi svoju sliku Crkve više izgrađuju prema onome što Crkva čini za konkretnog čovjeka u konkretnom društvu.⁷⁵

2.2. Pastoral mladih

Papa Franjo, kada govori o pastoralu mladih, stavlja naglasak na *sinodalni* pastoral. Sinodski pastoral podrazumijeva stil pastoralnog djelovanja u kojem evangelizator s mladim čovjekom nastoji zajednički hoditi, biti na putu i u zajedništvu hoditi dio puta. Počiva na načelima suodgovornosti, suradnje, posebice sposobnosti sudjelovati u životu Crkve, istinski živjeti interakciju raznih sastavnica Božjeg naroda, napose ostvarivati zdravu dimenziju autoriteta, što se očituje u služenju te programirano i projektualno pastoralno djelovati. Papa Franjo smatra kako pastoral mladih mora biti fleksibilan, da mlade ljude treba pozivati na događaje koji će im s vremena na vrijeme biti ponuđeni, u kojima će se moći osobno izgrađivati, s drugima dijeliti životna iskustva, Boga slaviti, pjevati s njima prihvatljive pjesme, slušati konkretna svjedočanstva, iskusiti susret sa živim Bogom.⁷⁶

Nadalje, Papa Franjo ističe kako pastoral mladih ima dvije glavne linije djelovanja. Jedna je *traženje*, poziv, zov, koji će privući nove mlade ljude prema iskustvu Gospodina, a druga je *rast* i razvijanje procesa sazrijevanja onih koji su imali već to iskustvo.⁷⁷ Što se tiče ove dimenzije *traženja*, papa ukazuje na sposobnost samih mladih koji mogu pronaći najbolje

⁷⁴ Usp. V. MANDARIĆ, *Crkva u ...*, str. 589. – 591.

⁷⁵ Usp. *Isto*, str. 592. – 593.

⁷⁶ Usp. S ŠOTA, Pastoral mladih: naglasci u apostolskoj pobudnici *Christus vivit*, u: *Vjesnik Đakovačko – osječke nadbiskupije, časopis za pastoralnu orijentaciju*, 148 (2020) 9, str. 9.

⁷⁷ Usp. CV, br. 209.

načine da privuku druge. Hoće li to biti u obliku festivala, sportskih natjecanja ili evangeliziranja na društvenim mrežama uz pomoć poruka, pjesama, video uradaka i na druge načine. Ističe kako moramo potaknuti mlade i dati im slobodu djelovanja da se oduševе za vršenje poslanja tamo gdje se mladi nalaze.⁷⁸ Što se tiče dimenzije *rasta*, kaže papa, da svaki *put* rasta za mlade mora uključivati doktrinarnu i moralnu izgradnju. Važno je i to da ima dva glavna cilja: prvi cilj se očituje u produbljivanju *kerigme*, ishodišnog iskustva susreta s Bogom kroz Kristovu smrt i uskrsnuće, a drugi cilj je rast u bratskoj ljubavi, životu i služenju.⁷⁹

Osim uobičajenoga pastoralnog rada koji provode župe i pokreti, papa Franjo, govori i o ostavljanju prostora za *pučki pastoral mladih*, koji kao takav ima drugačiji stil, raspored, ritam i metodologiju. U taj pastoral su uključeni istinski pučki vođe koji imaju zadatak naučiti slušati osjećaje ljudi, postati njihovi glasnogovornici i raditi na njihovu unaprjeđivanju. Radi se o osobama koje ne putuju kroz život kao pojedinci, nego su tkivo zajednice svih i za sve, koja ne može dopustiti da siromašniji i najranjiviji ostanu iza. Pučki vođe su svi oni koji imaju sposobnost obgrliti sve, uključujući i siromašne, ranjive, krhke i ranjene mlade. Tu mora biti i mjesta i za sve one koji imaju drugačije poglede na život, koji pripadaju drugim vjeroispovijestima ili govore da im je svijet vjere nepoznanica.⁸⁰

Papa Ivan Pavao II. je znao u brojnim susretima s mladima istaknuti da su oni protagonisti u evangelizaciji mladih, pogotovo na radnom mjestu, na fakultetu, u obitelji, na sportskim stadionima. U suvremenom društvu sve je više mjesta i situacija na kojima se okupljaju mladi, kao što su diskoklubovi, koncertne dvorane, stadioni, trgovi, itd., a na takva mjesta je ponekad odraslima teško doći. Zato treba poticati da otkriju misionarski poziv, da budu misionari među svojim vršnjacima i prijateljima. Suvremeni mediji poput Interneta ili mobitela su idealno sredstvo za razvijanje komunikacije i dijaloga.⁸¹

Među različitim pastoralnim oblicima u radu s mladima posebno mjesto zauzimaju hodočašća i svjetski susreti mladih, a kod nas i na nacionalnoj razini.⁸² Mladi žele iskustvo vjere

⁷⁸ Usp. *Isto*, br. 210.

⁷⁹ Usp. *Isto*, br. 213.

⁸⁰ Usp. *Isto*, br. 230.; 231. i 235.

⁸¹ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Nav. dj.*, str. 244.

⁸² U Hrvatskoj je do sada održano deset susreta Hrvatske katoličke mladeži. Svi katehetski materijali su se bazirali na geslu, koji je svaki susret nosio sa sobom. Prvi susret je bio u Splitu, 8. i 9. lipnja 1996. pod geslom *S Kristom u treće tisućljeće*; drugi susret je bio u Rijeci, 29. travnja 2000. pod geslom *I Riječ je tijelom postala*; treći susret je bio u Osijeku, 13. i 14. travnja 2002. pod geslom *Sačuvaj nas u svojem imenu*; četvrti susret je bio u Šibeniku, 24. i 25. travnja 2004. pod geslom *Zaveslaj na pučinu*; peti susret je bio u Puli, 29. travnja 2006. pod geslom *Učitelj je ovdje i zove te!*; šesti susret je bio u Varaždinu, 26. i 27. travnja 2008. pod geslom *Bijahu postojani...*; sedmi susret je bio u Zadru, 8. i 9. svibnja 2010. pod geslom *Da vaša radost bude potpuna*; osmi susret je bio u Sisku, 5. i 6. svibnja 2012. pod geslom *U svjetlosti hodimo*; deveti susret je bio u Dubrovniku, 26. i 27. travnja

koje se može doživjeti na ulicama suvremenog svijeta.⁸³ Mladi jednako veliku važnost pridaju i sportu. Svijetu sporta, ističe papa Franjo, treba pomoći da prevlada neke od svojih problematičnih aspekata, kao što su mitizacija pobjednika, podređivanje komercijalnim interesima i ideologija uspjeha pod svaku cijenu. U središtu sporta treba biti radost kretanja, zajedništva, radovanje u životu i darovima koje nam Stvoritelj daje svaki dan. Mladi vole organizirati i višednevne boravke u prirodi, kampiranja, planinarenja, ekspedicije i ekološke kampanje, jer vole doticaj sa stvorenim svijetom i posebno su osjetljivi na zaštitu okoliša.⁸⁴

2.3. Sakramentalni život mladih

Crkveni rad s mladima treba im ponuditi prvo i temeljno, a to je osobna ponuda, a svi drugi programi su na drugom mjestu. Mladi nisu samo adresati, nego su stvarno nositelji crkvenog života. Empirijska istraživanja, koja su se provodila na mladoj populaciji Slavonije i Baranje, pokazuju da je sakramentalni život i vjerska praksa kod naših mladih još uvijek na relativno visokoj razini. Npr. 50% svih studenata i 28% srednjoškolaca odlazi tjedno na svetu misu. Kada je u pitanju ispovijed i pričešćivanje mladih, rezultati su poprilično visoki. Tako npr. 52,5% studenata i više od 60% srednjoškolaca u Slavoniji i Baranji se ispovijeda o velikim blagdanima, kao što su Božić, Uskrs i neki drugi blagdani. Kad je riječ o pričešćivanju pod svetom misom, 7% srednjoškolaca i 9% studenata se pričesti kod svake svete mise, a npr. 70% studenata i 80% srednjoškolaca se pričeste barem jednom godišnje, koji zadovoljava nekakav kršćanski minimum. Ove činjenice nam žele pokazati da mladi u našoj mjesnoj Crkvi sakramentalni život žive i prakticiraju više nego što se uobičajeno pretpostavlja.⁸⁵

Danas mladi najčešće znaju prigovarati kako su nedjeljne mise nerazumljive i dosadne. Mladi su više otvoreni i raspoloživi za različite oblike simboličkoga govora i izražavanja, koji se najviše primjećuju u njihovu vanjskom izgledu, odijevanju, ponašanju, glazbi koju slušaju, itd. Ti znakovi zapravo izražavaju ono prema čemu su usmjereni, njihovu težnju, da više puta ni njima nije sasvim jasno. Najčešći oblici tog simboličkoga izražavanja, a koji su karakteristični svim liturgijskim slavljinama su zajedništvo, pjesma, geste, kretanja, hod i šutnja. Sve su to znakovi, koje mladi žele i priželjkuju u liturgijskim slavljinama pa i u različitim molitvenim

2014. pod geslom *Na slobodu pozvani* i zadnji, deseti susret je bio u Vukovaru, 29. i 30. travnja 2017. pod geslom *Krist, nada naša*. Vidi u: *Povijest susreta hrvatske katoličke mladeži*, u: <http://mladi.hbk.hr/povijest-shkm-2/> (28.9.2020.)

⁸³ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Nav. dj.*, str. 240.

⁸⁴ Usp. CV, br. 227. i 228.

⁸⁵ Usp. I. DŽINIĆ, *Nav. dj.*, str. 27. – 28.

oblicima. Zato bi bilo dobro da se mladima kroz kateheze o obredima, na njima prilagođen način, objasni ili pojasni sva simbolika različitih liturgijskih slavlja. Pogotovo je važno to za euharistijsko slavlje, za one dijelove mise, koji se mladima ne mogu nešto posebno prilagođavati.⁸⁶ Mnogo je i mladih, koji se okupljaju na klanjanju pred Presvetim Oltarskim sakramentom ili na biblijskim molitvenim susretima. Mnogi od njih traže molitvu i sakramentalna slavlja kako da svoj svakidašnji život pretvore u svjež, autentičnu i radosnu liturgiju. Sviđaju im se i drugi slavljenički susreti koji razbijaju rutinu i pomažu im da iskuse radost vjere.⁸⁷ Usprkos tome, pozitivnom vidu njihova života, nailazimo na činjenicu kako dosta mladih odlazi na *privremeno umirovljenje* od Crkve poslije slavljenja svete potvrde. Ovdje je više riječ o jednoj krizi, tj. više nesposobnosti kako prenijeti vrjednote i ponašanje u kulturi i društvu, koje se stalno mijenja, te koje na takav način onda mijenja običaje i navike gotovo na neurotičan način. Vjera nije poruka koja se širi, ona je najprije iskustvo života, koje proizlazi iz spasenjskog susreta s Ocem, u Isusu po Duhu i jedino se može događati u zajednici, a to je Crkva, ona je skup zajednica.⁸⁸ Pošto je čovjek društveno biće, jedino u zajednici i po zajednici raste, razvija se, postaje osoba, koja se priprema za život. Ako je zajednica prava, realna, moći će čovjeku pomoći da prihvati poruku Božju, poruku ljubavi i zajedništva s Bogom i ljudima. Okupljanje u Isusovo ime je preduvjet za susret s njime, garancija da je on među nama (usp. Mt 18, 20). Od apostola traži da budu jedno srce i jedna duša, jer će ih svijet prepoznati po tome.⁸⁹

⁸⁶ Usp. *Isto*, str. 31. – 33.

⁸⁷ Usp. CV, br. 224.

⁸⁸ Usp. V. B. MANDARIĆ, *Nav. dj.*, str. 219.

⁸⁹ Usp. L. GJEGRJI, *Nav. dj.*, str. 247.

3. MLADI – PROTAGONISTI⁹⁰ KATEHEZE

Sam Zakonik kanonskog prava iz 1983. godine u Trećoj knjizi pod nazivom *Naučiteljska služba Crkve* će reći: „Briga za katehizaciju, pod vodstvom zakonite crkvene vlasti, tiče se svih članova Crkve. Roditelji su obvezni prije nego drugi riječju i primjerom odgajati djecu u vjeri i praksi kršćanskog života; jednako su to obvezni i oni koji zamjenjuju roditelje i kumovi.“⁹¹ To će i sam Drugi vatikanski sabor potvrditi da su roditelji, koji su dali život svojoj djeci te imaju vrlo tešku obvezu da ih odgajaju, prvi i povlašteni odgojitelji svoje djece te na njima je da stvore takvo obiteljsko ozračje, prožeto ljubavlju prema Bogu i ljudima, koje će pogodovati cjelovitom osobnom i društvenom odgoju djece.⁹² Kateheza je općenito vjerski odgoj djece, mladih i odraslih, koji sadrži predavanje kršćanske nauke na organski i sistematski način s ciljem da se uvedu u puninu kršćanskog života.⁹³ Takvim djelovanjem Crkva želi i pokušava čovjeka upoznati s naukom vjere, zatim ga dovesti u sudjelovanje u liturgijskome životu Crkve te na kraju ga osposobiti na što aktivnije sudjelovanje u Crkvi, što je ujedno i cilj i svrha župne kateheze općenito.⁹⁴ Ona ne smije biti improvizirana, nego upravo sistematska, prema programu koji može dovesti do određenog cilja.⁹⁵

3.1. Katehetsko⁹⁶ djelovanje Crkve

Katehetsko djelovanje Crkve se ostvaruje na mnoge načine i na različitim mjestima. Započinje već u obitelji, a ostvaruje se u predškolskim ustanovama i školama i nastavlja se iznova rađati u zajednicama mladih ili drugim vjerničkim krugovima te traje i razvija se u konkretnim župnim zajednicama.⁹⁷ Kateheza je upućena svima, a kao polazište se preporučuje konkretna situacija u kojoj se čovjek nalazi.⁹⁸ Drugi vatikanski sabor u skladu s time kaže: „Svi kršćani, budući da su preporođenjem iz vode i Duha Svetoga postali novo stvorenje te se

⁹⁰ *Opći direktorij za katehezu* ističe kako je zapravo Duh Sveti protagonist u evangelizacijskom djelovanju Crkve koji potiče mlade da i sami budu aktivni sudjelovatelji. Usporedi sa KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost i Nacionalni katehetski ured HBK, Zagreb, 2000., br. 45.

⁹¹ Kan. 774., §§ 1. – 2.

⁹² Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gravissimum educationis* - Deklaracija o kršćanskom odgoju, u: *Dokumenti Drugoga vatikanskog koncila*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., br. 3. (Ubuduće citirano GE)

⁹³ *Catechesi tradendae. Apostolska pobudnica Njegove Svetosti pape Ivana Pavla II. biskupima, svećenicima i vjernicima cijele Crkve o vjerskoj pouci u naše vrijeme*, Pretisak iz Glasa koncila, br. 24/1979., Zagreb, 1994., br. 18. (Ubuduće citirano CT)

⁹⁴ Usp. I. PAŽIN, *Nav. dj.*, str. 119.

⁹⁵ Usp. CT, br. 21.

⁹⁶ Riječ kateheza ima svoj korijen u grčkom glagolu *katechein* što znači odzvanjati, odjekivati.

⁹⁷ Usp. I. PAŽIN, *Vjeronauk u školi. Izabrane teme*, Diacovensia, Đakovo, 2010., str. 109.

⁹⁸ Usp. *Isto*, str. 118. – 119.

nazivaju i jesu djeca Božja, imaju pravo na kršćanski odgoj. On ne teži samo prema opisanoj zrelosti ljudske osobe nego poglavito nastoji oko toga da oni koji su kršteni – dok se postupno uvode u spoznaju otajstva spasenja – danomice postaju svjesnijima dara vjere što su ga primili“.⁹⁹

Stoga je cilj kateheze rast od one početničke vjere, koja je primljena u obitelji, do zrelije, bolje reći poosobljene vjere, koja treba hraniti život svakoga vjernika. Riječ je o vjeri, koja prožima cjelinu osobnosti, odnosno radi se o prožimanju vjere i života, da evanđelje postane temeljni stav, životni mentalitet. Kao takva, ona pretpostavlja poznavanje i prihvaćanje sebe, zatim nadvladavanje egocentrizma te prihvaćanje vlastitih uloga u društvu, itd. Kako se ovdje radi o zreloj vjeri, potrebno je znati i razumski utemeljiti svoju vjeru, tj. na argumentiran način o njoj govoriti, da se zna razlikovati bitno od nebitnoga, npr. euharistiju od pučkih pobožnosti.¹⁰⁰ Čovjeka treba uvesti ne samo u dodir, nego i u zajednicu, u bliskost s Isusom Kristom. U katehezi, stoga, treba naučavati Krista, utjelovljenu Riječ i Sina Božjega, a sve ostalo se samo odnosi na njega. Kateheta, zapravo, treba svojim poučavanjem i svojim ponašanjem posredovati Isusovu nauku i život.¹⁰¹ obiteljsko ozračje, prožeto ljubavlju prema Bogu i ljudima, koje će pogodovati cjelovitom osobnom i društvenom odgoju djece.¹⁰² Ni jedan pravi kateheta ne može zakonito raditi na svoju ruku i birati iz poklada vjere, budući da kateheza crpi svoj sadržaj na živom izvoru Božje riječi koja je predana u Predaji i Svetom pismu, ono što on smatra važnim i što smatra da nije važno te da poučava jedno, a drugo odbacuje.¹⁰³

U Starom zavjetu vjerska pouka s naglaskom na moralnost je počela u obitelji, a najvažniju ulogu u odgoju djece je imao otac. Svećenici su imali zadatak poticati na razmatranje Zakona radi prakticiranja vjere. Proroci su u svom djelovanju preuzimali bitne teme tadašnje kateheze. Odgajali su izraelski narod u vjeri i brinuli su se za njegov život. Vjerska se pouka prenosila s roditelja na djecu. Ta obiteljska pouka je kod Izraela imala nakanu pobuditi kod djece osjećaj prema Bogu i to bogobožnim držanjem, vjernošću savezu, zahvalama, itd. Iako je učitelja bilo mnogo, Izraelci su znali da je jedini i pravi učitelj samo Bog. Na početku Novoga zavjeta susrećemo Ivana Krstitelja, koji je pripravljaio put Isusu. Isus je svoj nauk znao prilagoditi slušateljima u ondašnje vrijeme, no razlikovao se od ostalih učitelja jer je govorio

⁹⁹ GE, br. 2.

¹⁰⁰ Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, I. PAŽIN, *Promjene u katehetskom pastoralu župne zajednice. Utopija ili stvarnost?*, KS, Zagreb, 2017., str. 63. – 65.

¹⁰¹ Usp. CT, br. 6.

¹⁰² Usp. GE, br. 3.

¹⁰³ Usp. CT, br. 30.

samo ono što ga je Otac učio. Isus je bio i ostaje dalje uzor onima koje ima odgojiti, on je uzor poslušnosti, siromaštva, vjernosti i ljubavi, a svojom žrtvom je izveo do kraja odgajanje Izraela. Puninu odgajanja, nadalje, nakon njegova uzašašća izvodi Duh Sveti, koji se spušta na apostole. Apostoli u ime Isusovo naučavaju i katehizirajući pozivaju slušatelje na obraćenje i vjeru. Katehete su bili i Barnaba, Lucije Cirenac, Šimun zvani Niger, Stjepan, Filip te najveći među njima Pavao.

Od 3. do 4. stoljeća za vrijeme Ivana Zlatoustog, Ambrozija i Augustina su se stvarala brojna katehetska djela, a Tridentski sabor je bio začetnik Rimskog katekizma. Prvi i Drugi vatikanski sabor su dali poseban obol obnovi kateheze.¹⁰⁴ Po čemu je zanimljiv Drugi vatikanski sabor? Prvenstveno u tome što je došlo kraju modernog doba kao razdoblja katekizama i memoriranja, a na njegovo mjesto dolazi kateheza u pastoralnom okviru crkvenog poslanja. Kateheza se, kako se sada ističe, ne može ograničiti na promicanje tradicionalnog modela, da je dovoljno biti samo dobar kršćanin, nego valja promicati istinske vjernike, potičući ih na obraćenje, na opredjeljenje za evanđelje, na odluku da se bude kršćanin. Od kateheze djece ili *dječje* kateheze se prelazi na katehezu odraslih ili *odraslu* katehezu. No to ne znači da se isključuje ili omalovažava vjerski odgoj djece i mladih. Posebna se pažnja posvećuje odgoju u vjeri osobama s teškoćama u razvoju, oni koji su bili većinom zanemareni ili ostavljeni po strani. U prvi plan dolazi metoda *grupne* i *zajedničarske* kateheze.¹⁰⁵ Naglasak se stavlja na *eklezijalnu* duhovnost. Papa Ivan Pavao II. ističe da je uvijek prije planiranja konkretnih inicijativa potrebno promicati *duhovnost zajedništva*, omogućujući da se ona pokaže kao odgojno načelo na svim mjestima gdje se izgrađuje čovjek kao kršćanin, odgajaju službenici oltara, posvećeni službenici, pastoralni djelatnici, gdje se grade obitelji i zajednice. Ona je ujedno i sposobnost da se vidi ono što je pozitivno u drugome, da se to prihvati i vrednuje kao Božji dar. Presudna uloga je župnika u župnoj zajednici da usmjerava sve katehetske zajednice, skupine da izbjegavaju opasnosti suparništva, karijerizma, nepovjerenja i ljubomore. Upravo takvi problemi priječe da katkad i najbolji pastoralno – katehetski planovi budu prihvaćeni, jer nedostaje istinske komunikacije između župnika i suradnika, posebice vjeroučitelja i kateheta te drugih suradnika. U takvoj župnoj zajednici naizgled sve funkcionira, a zapravo nema toliko potrebne životnosti, odnosno radosti evangelizacije.¹⁰⁶ „Crkvena zajednica mora smoci

¹⁰⁴ Usp. D. BABIĆ, Vjerski odgoj predadolescenata i adolescenata, u: *Kateheza*, 24 (2002) 4, str. 370. – 372.

¹⁰⁵ Usp. E. ALBERICH, Kateheza u kontekstu II. vatikanskog sabora i posaborskog razdoblja, u: *Kateheza*, 23 (2001) 3, str. 220. – 222.

¹⁰⁶ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, „*Da vaša radost bude potpuna*“ (Iv 15, 11). *Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2018., br. 69. Za ostale informacije upućujem

hrabrosti da čuje čovjeka, da omogući čovjeku da izreče svoje teškoće makar tepajući. Tek tako će pojedinačni problemi postati zajednički problemi i tek tako će se ostvariti zajedništvo oko konkretnih stvarnosti čovjeka.“¹⁰⁷ Kateheza se sada više shvaća kao komunikacija iskustava vjere, a kršćansko iskustvo postaje bitan sadržaj kateheze. To opet ne isključuje onaj doktrinarni sadržaj, ali ga više sada dovodi u širi i životniji kontekst. Dolazi i do širokog vrednovanja laičkih kateheta, autentičnih svjedoka vjere u svijetu.¹⁰⁸

Okolnosti u kojima živi i vrši svoju misiju Kristova Crkva, pogotovo u našem narodu, su takve da iziskuju traženje novih, drugačijih modela rada. Iako naše katehete, prvenstveno zaređeni službenici, a onda i naša obitelj, nisu možda prije dvadesetak, tridesetak godina bili savršeni, ali su nekako uspijevali prenijeti i navijestiti vjeru. Radili su kako su znali i mogli, ali su vjeru navijestili.¹⁰⁹ Danas, čovjek radi i uređuje svoj život, kako osobni tako i društveni, kao da Boga nema. U mnogim obiteljima opažamo zabrinjavajuće opadanje nekih opće ljudskih i vjerskih vrijednosti. Prvi izazov za katehezu je suočiti se s religioznom ravnodušnošću i nevjerovanjem (ateizmom), koje su posljedica sekularizacije koja u našem društvu religiozno postavlja na rub društva. U prvi plan dolaze socijalno – etička pitanja, kao što su npr. dostojanstvo ljudske osobe i njezina prava, solidarnost, supsidijarnost te postupno raste broj onih koji misle da za pravedno društvo i moralnost nije potrebna nekakva vjera. Sve sekulariziraniji čovjek teži osamostaljenju i manje je sklon tradicijskom, institucionalnom vezivanju crkvenim dogmama i normama. Vjerovati ili ne vjerovati sve više postaje pitanje osobnoga izbora. Oni mladi koji se otvaraju kršćanskoj vjeri traže nešto što je bitno, središnje, životno, ono zapravo što mogu izraziti u vlastitom životu.¹¹⁰ Drugi izazov se sastoji u pojavi drevnih i novih religioznosti, umnažanju sekti. Zatim novi izazov predstavlja i kriza procesa kršćanske inicijacije, to znači da sakramentalna i katehetska praksa za mnoge predstavlja kraj sa Crkvom, polako se pretvarajući u proces zaključivanja umjesto da bude proces uvođenja. Stoga nekad sakrament potvrde nazivaju i sakramentom oprostaja ili posljednjim sakramentom. Isto jedan od izazova za katehetski pastoral je nailaženje na razlaz između vjere i života, između vjere i kulture, kršćanstvo se svodi na nešto što je etički ili moralno beznačajno, koje nema neku

na IVAN PAVAO II., *Novo millennio ineunte - Ulaskom u novo tisućljeće*. Apostolsko pismo na završetku Velikoga jubileja godine 2000. (6. siječnja 2001.), Dokumenti 127, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001., br. 43.

¹⁰⁷ V. BAJSIĆ, *Život i problemi crkvene zajednice. Članci, rasprave, materijali*, priredio Stjepan Kušar, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., str. 356.

¹⁰⁸ Usp. E. ALBERICH, *Nav. dj.*, str. 222. – 223.

¹⁰⁹ Usp. B. ŠAGI, Shvaćanje kateheze kao permanentnog odgoja vjere u kršćanskoj zajednici, u: *Odgoj djece u vjeri u kršćanskoj zajednici. Zbornik radova IV. katehetske ljetne škole*, Rijeka, 2. – 11. srpnja 1974., glavni urednik Josip Baričević, KS, Zagreb, 1975., str. 37.

¹¹⁰ Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, *Kateheza prvenstvena zadaća Crkve. Identitet i perspektive hrvatske pokoncilске kateheze i katehetike. U obliku bilance*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2011. str. 654.

egzistencijalnu vrijednost, da kulturi postaje strano i neplodno. Na kraju jedan od problema je i kriza crkvene vjerodostojnosti, naročito u njezinoj institucionalnoj dimenziji, koja u očima mnogih suvremenika postaje prepreka vjeri negoli da bude sredstvo evangelizacije.¹¹¹

Kateheza je jedan od bitnih modela ili sredstava za evangelizaciju. Vlastiti poziv Crkve je da naviješta evanđelje, koje je primila od svog tvorca, Gospodina Isusa Krista. „Ona je upravo radi naviještanja Evanđelja, tj. radi propovijedanja i poučavanja, da bi bila kanal dara milosti, da pomiruje grešnike s Bogom, da nastavlja Kristovu žrtvu u svetoj misi koja je spomen-čin njegove smrti i njegova slavnog uskrsnuća.“¹¹² Evangelizirati znači u prvom redu na jednostavan i izravan način svjedočiti o Bogu koji se objavio po Isusu Kristu u Duhu Svetomu. To znači govoriti o Ocu koji je u svome Sinu ljubio svijet te u Njemu dao opstojnost svakoj stvari i koji nas, ljude, poziva na vječni život. Nadalje u evangelizaciji se mora razglašivati da je u Isusu Kristu, Sinu Božjem koji je postao čovjekom, koji je umro i uskrsnuo, kao dar milosti i milosrđa Božjeg, svakome čovjeku ponuđeno spasenje, a radi se o zajedništvu sa samim Bogom.¹¹³ Papa Franjo ističe kako radost Evanđelja ispunjava srce i čitav život svakog onog koji susretne Krista. No upozorava, nadalje, ako je duhovni život zaokupljen isključivo vlastitim interesima i brigama, nema mjesta za siromašne, Božji glas se ne sluša, ne uživa se ona slatka radost Njegove ljubavi, ne osjeća se zanos za činjenjem dobrih djela, itd. Stoga poziva sve vjernike, u kojem god mjestu ili situaciji se nalazili, da već danas obnove svoj osobni susret s Isusom Kristom ili da barem donesu odluku da će se otvoriti i dopustiti mu da se susretne s njima, da će ga tražiti svakoga dana bez prestanka.¹¹⁴

Zato će kateheza, smatra papa Pavao VI., kao oblik evangelizacije, biti veoma uspješna bilo da se predaje vjeronauk u Crkvi, a gdje je moguće i u školi, a dakako i u kršćanskim obiteljima, samo ako vjeroučitelji, katehete budu raspolagali sa odgovarajućim tekstovima koji su pisani mudro i vješto, pod vodstvom biskupa. A i metode koje se primjenjuju moraju biti primjerene dobi, kulturi, ali i sposobnostima polaznika kateheze u želji da se u njihovo pamćenje, um i srce ucijepe temeljne istine koje moraju prožeti sav život.¹¹⁵ U prenošenju vjere, tvrdi *Opći direktorij za katehezu*, Crkva nema neku vlastitu i jedinstvenu metodu, već u svjetlu Božje pedagogije, slobodom duha prihvaća sve one elemente koji nisu u proturječju s

¹¹¹ Usp. E. ALBERICH, *Nav. dj.*, str. 224. – 226.

¹¹² EN, br. 14.

¹¹³ Usp. *Isto*, br. 26. i 27.

¹¹⁴ PAPA FRANJO, *Evangeliij gaudium - Radost evanđelja. Apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu*, Dokumenti 163, II. izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2014., br. 1. - 3. (Ubuduće citirano EG)

¹¹⁵ Usp. EN., br. 44.

evanđeljem.¹¹⁶ U navješćaju vjere i katehezi upotreba sredstava javnog priopćavanja je postala nezaobilazna. U ta sredstva se ubrajaju televizija, radio, tisak, ploče, snimljene vrpce, video, itd. Katehetski djelatnici, u tom smislu, moraju uložiti ozbiljan napor u upoznavanju medija, kako bi ih znali dobro upotrijebiti.¹¹⁷ Što se tiče izbora medija u katehezi, kao opće načelo se uzima, da moraju biti u dovoljnoj mjeri prikladni za ostvarivanje postavljenih ciljeva, a valja voditi računa i o njihovoj primjerenosti s obzirom na dob i druge okolnosti katehizanata, ali i o samoj kvaliteti s obzirom na njihov sadržaj i njihovu estetsku i tehničku vrijednost, itd.¹¹⁸

Kako smo istakli, obitelj je prvo i povlašteno mjesto, kada je u pitanju kršćanski odgoj, u koje spada vjerska pouka. Vjerski odgoj koji daju roditelji djeci se događa već onda kada se članovi obitelji međusobno pomažu u rastu u vjeri i to svojim svjedočenjem u kršćanskom životu.¹¹⁹ Ako vjera roditeljima ništa ne znači, postoji velika vjerojatnost da će dijete napustiti svoju vjeru čim odraste. I obratno, ako roditelji žive po svojoj vjeri, dijete će od njih asimilirati vrijednosti, koje je uočio kod njih. Jedan od osnovnih problema u religioznom odgoju djece, kako vidimo, je raskorak između riječi roditelja i njihovog životnog primjera. Stoga je važno kako roditelj kao odgojitelj posreduje djetetu trostruku sliku: o njemu samome, o svijetu i o Bogu. Slika o Bogu mora biti slika Oca kako ga nam tumači sam Isus Krist, to je Bog dobrote, onaj koji čovjeka ljubi, Bog bezuvjetne ljubavi. Roditelji moraju poštovati u tom procesu odgoja i djetetovo dostojanstvo jer je prema Svetom pismu dijete dar Božji, plod, nagrada. No i sami se moraju sjećati svojih doživljaja kada su i sami bili djeca, uživljavati se u probleme svoje djece.¹²⁰ Zato je potrebno djetetu oni koji su njemu dragi, koje ono voli, da mu na razumljiv način svoju vjeru pokazuju. Dovoljno je da roditelji pametno odgovaraju na djetetova pitanja. Ipak, obiteljski ambijent danas nije dovoljno čvrst ni dugotrajan, jer čim dijete uđe u skupinu vršnjaka, dječji vrtić ili na ulicu, susreće djecu koja kažu da ne vjeruju i dijete se odmah nađe u dilemi i uspoređuje svoje roditelje i njihove postupke s roditeljima svojih novih prijatelja. Stoga je potrebno što prije naći neki novi ambijent izvan obitelji, a župna se zajednica pokazuje uvijek kao najprirodniji i najčvršći ambijent. Uvijek se može za djecu naći neko

¹¹⁶ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost i Nacionalni katehetski ured HBK, Zagreb, 2000., br. 148.

¹¹⁷ Usp. *Isto*, br. 160. i 161.

¹¹⁸ Usp. BISKUPI JUGOSLAVIJE, *Radosno naviješćanje evanđelja i odgoj u vjeri. Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1983., br. 49.

¹¹⁹ Usp. CT, br. 68.

¹²⁰ Usp. M. SZENTMARTONI, *Svijet mladih...*, str. 250. – 254.

prikladno mjesto, a time i da može sudjelovati u zajednici s odraslima, a da ne bude istrgnuto iz druženja sa svojim vršnjacima.¹²¹

Osim obitelji, u vršenju katehetskog djelovanja veliku ulogu imaju i crkveni službenici. Stoga je npr. zadaća dijecezanskog biskupa da izda odredbe o katehizaciji i da se pobrine da na raspolaganju budu prikladna pomagala, da se pripremi katekizam, ako se to čini prikladnim te da podupire i usklađuje katehetske pothvate, a na razini za njezino područje, zadaća biskupske konferencije da se brine za izdavanje katekizama, ali s dobivenim odobrenjem od Apostolske Stolice.¹²² Nadalje, i župnik, snagom svoje službe, dužan je osobito se brinuti za katehetsku izobrazbu odraslih, mladih i djece, vodeći pri tom računa o odredbama koje izda dijecezanski biskup: da se obavi prikladna katehetska pouka za slavljenje sakramenata; da se djeca katehetskim poučavanjem tijekom prikladnog vremena propisno pripreme za prvo primanje sakramenta pokore i presvete euharistije kao i za sakrament potvrde; da se djeca, pošto prime prvu pričest, obilnije i dublje oplemene katehetskom izobrazbom; da se katehetska pouka daje i onima, naravno koliko to njihovo stanje dopušta, koji su tjelesno ili duševno oštećeni i na kraju da se vjera mladih i odraslih različitim oblicima i pothvatima utvrđuje, rasvjetljuje i razvija. I redovničkim poglavarima i poglavarima družba apostolskoga života je dana mogućnost da se pobrinu da se u njihovim crkvama, školama i drugim njima na bilo koji način povjerenim djelima marljivo obavlja katehetsko poučavanje.¹²³ Svećenik, župnik, u uskoj suradnji sa svojim biskupom je najodgovorniji koordinator procesa odgoja u vjeri unutar jedne župne zajednice, on je prvi kateheta, iako roditelji i dalje ostaju prvi odgojitelji svoje djece u vjeri. On mora biti stručnjak za komunikaciju, da bude spreman na dijalog, i to ne samo na govor nego i na slušanje.¹²⁴

Župni katehetski susreti moraju imati više evangelizacijsko – katehetski, duhovno – vjernički i duhovno – rekreativni karakter, a od bitnoga značenja je imati cilj, koji se sastoji u tome da sudionici u ljudskom i vjerničkom zajedništvu vjeru sve više upoznaju, slave i žive.¹²⁵ To je vjera koja slavi svijet koji je Bog prihvatio kao svoje odredište i zahvaljuje Bogu na svemu učinjenome. Najveća zahvala je njezino najljepše slavlje, a to je euharistija. Ona je i slavlje zajedništva, po kojem ljudi slave kako bi iznova potvrdili svoj vlastiti identitet pred

¹²¹ Usp. B. ŠAGI, *Nav. dj.*, str. 39. – 40.

¹²² Usp. Kan. 775., §§ 1. – 2.

¹²³ Usp. Kan. 776. – 778.

¹²⁴ Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, I. PAŽIN, *Nav. dj.*, str. 97.

¹²⁵ Usp. *Isto*, str. 143.

drugima.¹²⁶ Novost ili originalnost novih oblika župne kateheze je u tome da ima za svrhu pospješiti zajedništvo te smjera prema nadvladavanju tzv. međugeneracijskoga jaza te stvaranju katehetskih zajednica u kojima su prisutni različita dob i profili vjernika. Stoga su župni katehetski susreti bitno obilježeni liturgijom, posebice se to odnosi na slavljenje Dana Gospodnjega. Zatim su katehetski susreti obilježeni i sviješću o potrebi bratskoga služenja. Treba polaziti od toga da suvremeni čovjek još nije izgubio osjećaj za drugoga, što se vidi npr. u brojnim humanitarnim akcijama. Činiti dobro postaje i treba biti trajna svijest za kršćane, a koja izvire iz susreta s Kristom.¹²⁷ Temeljno pitanje navještaja i kateheze ostaje i dalje: kako danas postati kršćaninom, učenikom Isusa Krista i to u kontekstu kulture zbrkanog religioznog pluralizma. Potreban je novi misionarski duh, novi apostolski zamah, gorljivost kakvu su imali apostoli u naviještanju poslije Pedesetnice¹²⁸, ono što pape Ivan Pavao II., Benedikt XVI. i Franjo zovu novom evangelizacijom.

3.2. Nova evangelizacija

Radikalne promjene poput sekularizacije, koja je oblikovala jednu novu kulturu življenja koja je u raskoraku s evanđeljem, i sloma vladavine komunističkoga, totalitarnog i ateističkog sustava u zemljama srednje i istočne Europe, koji je u ljudima ostavio duboke moralne ruševine, su prouzročile nezapamćenu krizu vjere i crkvenoga života. Te prilike su zahtijevale od Crkve da dadne jedan primjeren i učinkovit odgovor. Papa Ivan Pavao II. pružio je taj odgovor pozivajući neumorno cijelu Crkvu na novu evangelizaciju. Dosadašnja evangelizacija nije bila dorasla na spomenute događaje i probleme, koji su snašli Crkvu. U nekim europskim zemljama je bila zaboravljena i zapostavljena kršćanska poruka, a opet u drugima je bila potiskivana i zatirana. To je značilo da je trebalo pronaći jednu ponovnu inkulturaciju kršćanstva, točnije rečeno, ponovni susret, dijalog i prožimanje s današnjom civilizacijom.¹²⁹

Papa Ivan Pavao II. obrazlaže da taj pojam nipošto ne označava neko novo Evanđelje, jer postoji uvijek samo jedno i isto Evanđelje, koje je neovisno od kultura, vremenskih razdoblja, od ljudskih težnji. Nova evangelizacija u prvom redu se ne odnosi na sadržaj Evanđelja, Isus Krist je isti, jučer, danas i uvijek, a u drugom redu ne podrazumijeva niti neki

¹²⁶ Usp. I. PAŽIN, *Nav. dj.*, str. 136. – 137.

¹²⁷ Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, I. PAŽIN, *Nav. dj.*, str. 143. – 146.

¹²⁸ Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, *Nav. dj.* str. 658. – 659.

¹²⁹ Usp. N. A. ANČIĆ, *Nova evangelizacija. Neodgodiva zadaća Crkve našeg vremena*, u: *Crkva u svijetu*, 35 (2000) 2, str. 201. – 202.

negativni sud o valjanosti naviještanja Radosne vijesti u prethodnom razdoblju. Njezina novost se sastoji zapravo u novom odnosu prema Božjoj riječi, riječ je o novom stilu, programu, apostolskom žaru, novim metodama i izrazima. Blagovjesnik, koji navješćuje Radosnu vijest, mora biti prožet dubokom vjerom, iskrenom vjernošću, intenzivnom pastoralnom ljubavlju. Tako i kateheza zahtijeva nove metode, jer Radosna vijest mora biti izrečena rječnikom i formama bliskim čovjeku, ali naravno uz oprez da se ne preinači sadržaj Evanđelja. Isto tako, nove evangelizacije nema, ako nema ozbiljne obnove cjelokupnog života u biskupijama, pogotovo župe, apostolski pokreti i sve organizacije moraju biti evangelizirane. Stoga svaki navjestitelj Radosne vijesti mora posvjedočiti životom, da sudjeluje u misteriju Isusa Krista preko sakramenata, posebno preko euharistije. Nova evangelizacija je sažeta ovim riječima: naći adekvatan odgovor na znakove vremena, na potrebe ljudi i naroda, koji žive u ovom vremenu.¹³⁰ Papa Benedikt XVI., na tragu njegova prethodnika, potvrđuje da se sadržaji vjere ne mijenjaju, ali da se treba obnoviti onaj unutarnji polet, otvoren milosti Duha Svetoga, te poduzeti nakon toga novu evangelizaciju, osobito onim narodima, gdje je evanđelje zaboravljeno ili trpi ravnodušnost većine. Npr. kada treba ponovno govoriti o Bogu, to je potrebno na nov način, jezikom koji je sposoban dirnuti srca modernih ljudi.¹³¹ „Evanđelje poziva prije svega da se odgovori Bogu, koji nas ljubi i koji nas spašava, prepozna Boga u drugima i iziđe iz nas samih da bismo tražili dobro drugih. Taj se poziv ne smije nikada potamniti.“¹³² i „istodobno, goleme i brze kulturalne promjene iziskuju od nas da neprestano tražimo načine na koje ćemo neprolaznu istinu izraziti jezikom koji omogućuje prepoznati njezinu trajnu novost“¹³³, ističe papa Franjo.

Papa Franjo ističe kako temeljnu ulogu u katezezi ima prvi navještaj ili *kerygma*. Ona je trinitarna jer je oganj Duha koji se daje u obliku jezika i daje nam vjerovati u Isusa Krista, koji svojom smrću i uskrsnućem nam objavljuje i priopćava Očevo beskrajno milosrđe. To je glavni navještaj koji moramo uvijek iznova slušati na različite načine i koji se mora uvijek iznova naviještati u katezezi u jednom ili drugom obliku, u svim njezinim etapama i momentima. To je i navještaj koji odgovara na čežnju za beskonačnim koji prebiva u svakome ljudskom srcu.¹³⁴ *Kerygma* je događaj koji se odvija između dviju osoba, onoga koji naviješta

¹³⁰ Usp. N. ETEROVIĆ, Krist isti jučer, danas i uvijek. Apostolsko putovanje Svetog Oca Ivana Pavla II. u Dominikansku Republiku, u: *Crkva u svijetu*, 27 (1992) 4, str. 272. – 273.

¹³¹ Usp. R. FISICHELLA, Teologija i nova evangelizacija, u: *Spectrum: ogledi i prinosi studenata teologije*, (2012) 1 – 2, str. 15. – 17.

¹³² EG, br. 39.

¹³³ *Isto*, br. 41.

¹³⁴ Usp. *Isto*, br. 164. i 165.

Krista i onoga od kojega se očekuje obraćenje. Navještaj nije samo puko prepričavanje nekog povijesnog događaja, nego *kerygma* nosi u sebi osobno sudjelovanje, jer ona je događaj po sebi, koja se događa sada i ovdje.¹³⁵ Druga značajka kateheze, ističe papa, je *mistagoška inicijacija*. Mistagoška kateheza se oslanja na kerygmu, ako je nema, ona postaje u sebi nejasna, u praksi i odsutna, nepostojeća. U govoru crkvenih otaca mistagogija je uvođenje u tajnu vjerovanja koja se proslavlja kroz sakramente. Karl Rahner mistagogiju doživljava kao povijest ljubavi Boga prema čovjeku i čovjekov odgovor na tu ljubav. Suvremeni mistagog je onaj koji usmjerava, potiče, pročišćuje, a posebice liječi one kojima je slomljeno srce. Prema papi Franji, mistagogija sadrži redovito, sustavno, ponovno prepoznavanje vrijednosti kršćanske inicijacije, posebice pronalaska njezinog liturgijskog znakovlja. Suvremena mistagogija, kaže nadalje, mora razvijati i njegovati *via pulchritudinis*, što znači pronalaziti i prepoznavati različite oblike ljepote koji se očituju u raznim područjima, od specifičnosti i ljepota svih kultura preko prericanja i dorade do osuvremenjenja i približavanja novih znakova, simbola, oblika uobličavanja i prenošenja Božje riječi. Naviještati Krista znači pokazati da vjerovati i slijediti Krista nije samo nešto ispravno i istinito nego i lijepo, nešto što može ispuniti život novim sjajem i dubokom radošću. Svi se izrazi istinske ljepote mogu prepoznati kao put koji pomaže susresti se s Gospodinom Isusom.¹³⁶

Svaki početak je težak, tako je i novi također. Ne može se ići bez temeljite promjene mišljenja. Možemo se zapitati: da li smo se možda previše zatvorili u svojim župama i zajednicama? Ima li u nama one misionarske strasti, volje za rastom? Zanimaju li nas iskreno oni drugi koji su vani? U tom kontekstu mora se najprije postaviti cilj, pa tek onda odrediti pravi put prema tom cilju.¹³⁷ U tom smislu u novoj evangelizaciji se radi zapravo o tome da se iznova nadahnemo i potaknemo od Boga da možemo govoriti o Isusu Kristu na taj način da ljudi u svom srcu i životu budu dirnuti i pogođeni, da se svijet preobrazi, a Crkva ponovno postane domovina za mnoge koji pitaju i traže. Radi se o tome da se vjera, ufanje i ljubav ponovno probude u nama. Nova evangelizacija nas želi voditi Isusu Kristu, uvesti nas u nasljedovanje njega te pozvati nas na prijateljstvo s njim.¹³⁸

¹³⁵ Usp. S. ŠOTA, Poimanje kerigmatske i mistagoške kateheze: osobne pedagoške značajke te tipologija evangelizatora u Evangelii gaudium, u: *Crkva u svijetu*, 51 (2016) 1, str. 123.

¹³⁶ Usp. *Isto*, str. 128. – 130.

¹³⁷ Usp. W. KASPER, Nova evangelizacija. Pastoralni, teološki i duhovni izazov, u: *Služba Božja*, 52 (2012) 1, str. 84. – 85.

¹³⁸ Usp. *Isto*, str. 89. – 90.

Kada govorimo o obnovi župne zajednice u vidu nove evangelizacije, goruće pitanje je kako će danas župna zajednica prenositi vjeru novim naraštajima. Unatoč pojavi vjerske ravnodušnosti kod ljudi, koja je plod sekularizacije, pa i praktičnoga ateizma, prema kojemu se živi kao da Boga nema, prijeko je potrebno poći ipak od uvjerenja da ljudi trebaju Boga. Papa Franjo ističe, kateheza treba pojačati napore u osposobljavanju katehiziranih da budu otvoreni misionarskom dinamizmu, prihvaćanju službe za djelovanje u Crkvi i društvu, da svuda budu prisutni kao kršćani. U središtu pozornosti mora biti Isus raspeti i uskrsli, potrebno je da ispovijest vjere *Isus je Gospodin* odjekne u svojoj snazi kao nešto pobjedničko, zanosno ili oduševljavajuće. Tom prilikom je važno prihvatiti osobu i probuditi i zaoštriti njezino pitanje da počne sazrijevati, jer jedino vjera može pružiti pravi odgovor na pitanja posljednjeg smisla stvari.¹³⁹ Katehetski kriterij je, dakle, znati pratiti osobe koje pokazuju osnovnu otvorenost prema evanđelju, pomoći im da prevladaju teškoće, a pod time prvenstveno prigovore vjeri i Crkvi. Umijeće je pokazati da je Bog Isus Krist jedinstven, da traži osoban odnos s nama ljudima, a očituje se u klanjanju, vjeri, ljubavi, iščekivanju i nadi. Zato u katehezi prevladava uvjerenje da je od temeljne važnosti znati vjeru ponuditi, odnosno predlagati ju dijaloškim pristupom.¹⁴⁰

3.3. Mladi i kateheza

Mladi koji se okupljaju na katehezi su obično članovi dotične župne zajednice ili su se dolaskom u nju uključili. No, primjećujemo kako je kod nas katehizacija mladih uglavnom neorganizirana, većinom je prepuštena mogućnostima i shvaćanju pojedinog katehete. Možemo reći kako mladi dolaze na katehetske susrete iz želje za rastom u vjeri, radi traženja istine o životu, radi rješavanja svojih osobnih problema, radi traženja novih životnih iskustava, ali i emotivne sigurnosti. Ima mali broj onih mladih koji dolaze radi druženja, ambijenta, prijateljstva, znatiželje ili radi voljene osobe.¹⁴¹ Neke kategorije mladih kojima je upućena kateheza zahtijevaju posebnu pažnju zbog svoje izuzetne situacije. U prvom redu radi se, najprije, o onim mladima koji su opterećeni tjelesno ili duševno. Oni, kao i svi drugi mladi u njihovoj dobi, imaju pravo upoznati tajnu, misterij vjere. Zatim u obzir treba uzeti i onu djecu i mlade koji su rođeni i odgojeni u nekršćanskoj obitelji, koja ne živi vjeru, ali ju žele upoznati. Stoga se kateheza treba njima prilagoditi da mogu rasti i živjeti u vjeri, usprkos protivljenju na

¹³⁹ Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, I. PAŽIN, *Nav. dj.*, str. 395. – 406.

¹⁴⁰ Usp. *Isto*, str. 408. – 411.

¹⁴¹ Usp. J. JAKŠIĆ, Neka načela u katehizaciji mladih, u: *Kateheza*, 7 (1985) 3, str. 72. – 73.

koje nailaze u svojoj sredini.¹⁴² *Opći direktorij za katehezu* kaže kako iskustvo savjetuje da je katehezu korisno da u mladenačkoj dobi razlikuje predadolescenciju, adolescenciju i mladost, pri tom koristeći se rezultatima znanstvenog istraživanja i životnih okolnosti u različitim zemljama.¹⁴³

U katehetskim susretima s mladima, postoje pet katehetskih načela koja su međusobno komplementarna i u suradnji jedno s drugim postižu maksimalan uspjeh u katehizaciji mladih. Prvo načelo je *načelo motivirajućih sadržaja*. Mladež voli i ide onamo gdje ih nešto ili netko motivira ili zaokuplja njihovu pažnju. Ona dolazi sa svojim očekivanjima kao i traženjima osobnog identiteta. To je dobar uvjet da kateheta prihvati tu otvorenost, očekivanja i pitanja od strane mladih i da na njih pokuša odgovoriti motivirajućim sadržajima, od antropoloških sadržaja koji pred sobom imaju antropološku stvarnost mladeži u cjelini do onih teoloških sadržaja koji motivaciju mladeži usmjeravaju na osobu Isusa Krista iz Nazareta. Drugo načelo je *načelo eklezijalnosti*. Radi se o posvješćivanju crkvene svijesti mladoga kršćanina da je dio Božjega naroda, Crkve, konkretnije vlastite župne zajednice. Treće načelo je *načelo zajedništva*. Međuljudsko zajedništvo je za mladoga čovjeka mjesto u kojem spoznaje svoju osobnost, sposobnost i granice vlastite osobnosti. Polazeći od tog načela, kateheza mora težiti za dvostrukim ciljem. Kateheze bi trebale prvo omogućavati stvaranje zajedništva unutar pojedine vjeronaučne grupe, a drugi cilj kateheze bi bilo postupno uvođenje mladih kršćana u cjelokupno župno zajedništvo. To se manifestira ne samo na euharistijskom slavlju čitave župne zajednice nego i u svim ostalim dimenzijama zajedništva koja se prakticiraju u pojedinim kršćanskim zajednicama. Četvrto načelo je *načelo suradnje i suodgovornosti*. U pastoralno – katehetskom djelovanju Crkve katehete i katehistice su prvi pozvani da u kršćanskoj mladeži bude svijest suodgovornosti i suradnje. Mladi kršćani prakticiraju to načelo već u svojoj obitelji, školi, slobodnim aktivnostima, grupama svojih vršnjaka. Zadnje načelo je *načelo harmoničnog urastanja u društvenu zajednicu*. Kateheta bi trebao zajedno s mladima, nakon što se pođe od pretpostavke da i u ovom društvu postoje humane vrijednosti s kojima se može identificirati svaki kršćanin, teorijski tražiti realne domete angažiranja mladoga kršćanina u ovom društvu. Time kateheta pomaže mladom čovjeku koji vjeruje, a ujedno ga osposobljava za harmonično urastanje u društvenu zajednicu, i to na način kršćanina koji svoju eklezijalnost živi kako u

¹⁴² Usp. CT, br. 41. i 42.

¹⁴³ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER, *Nav. dj.*, br. 181.

župnoj zajednici tako i u svijetu. Po harmoničnom urastanju mladih kršćana u društvenu zajednicu i sama Crkva urasta u tu istu zajednicu.¹⁴⁴

3.3.1. Kateheza predadolescencijom

U predadolescenciji kao dobi uviđa se da dječaci ili djevojčice, primivši sakrament potvrde, završavaju proces sakramentalne inicijacije, a istodobno se gotovo potpuno udaljuju od vjerničke prakse. Tu činjenicu je potrebno ozbiljno uzeti k srcu i razviti posebnu pastoralnu skrb za njih. Nadalje, ističe *Opći direktorij*, i kateheza mladih se mora korjenito revidirati i pojačati. Srce kateheze treba biti izričita ponuda Krista iz evanđelja, koja je upućena svim mladima uz obzirno shvaćanje njihovih problema. Mladi, dakle, nisu samo predmet kateheze, nego su i aktivni subjekti, protagonisti evangelizacije i tvorci društvene obnove.¹⁴⁵ U katehetskom radu s njima, na prvom mjestu treba shvatiti njihove prilike, zatim pozornost usmjeriti na humanističke i odgojne znanosti, kao i na suradnju laika i samih mladih. Mladima treba ponuditi katehezu na nove načine, koji su otvoreni njihovoj senzibilnosti i problemima te dobi, a koji su opet teološkog, etičkog, povijesnog, društvenog reda. U tom smislu pravo svoje mjesto moraju imati odgoj za istinu i slobodu prema evanđelju, formacija savjesti, odgoj za ljubav, govor o pozivu, kršćansko zauzimanje u društvu, misionarska odgovornost u svijetu, itd.¹⁴⁶ Za uspješan vjeronaučni rad i katehetski rad s mladima, važno je, ovisno o ciljevima, sadržajima, metodičkim pristupima i medijima komuniciranja, primjenjivati različite oblike rada kao što su pojedinačni rad, rad u manjim i većim u grupama, zajednički rad i dr., a svaki od njih ima svoje prednosti i nedostatke. U izradi vjeronaučnih udžbenika, katehetskih priručnika i drugih katehetskih tiskanih medija treba se držati smjernica i odredaba općih crkvenih dokumenata.¹⁴⁷

U predadolescenciji jedan od ciljeva katehetskih susreta će biti odgajati ih za stvaranje kritičkog stava prema društvenom životu, kako bi mogli biti sposobni odabrati od mnoštva ponuda pri donošenju životnih odluka one temeljne evanđeoske vrednote za koje vrijedi živjeti. Mladima u tom smislu treba predložiti Krista kao uzor, njegov stil života. Pošto je to nesigurna dob, treba mu pomoći da stekne povjerenje u život kako bi došao do spoznaje da vrijedi biti kršćanin. Zatim, jedan od ciljeva je i odgoj za svijest o crkvenoj pripadnosti, pri čemu je važna

¹⁴⁴ Usp. J. BALOBAN, *Pastoralni izazovi Crkve u Hrvata*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1992., str. 113. – 118.

¹⁴⁵ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER, *Nav. dj.*, br. 181. i 183.

¹⁴⁶ Usp. *Isto*, br. 185.

¹⁴⁷ Usp. BISKUPI JUGOSLAVIJE, *Nav. dj.*, br. 51. i 52.

pomoć vršnjaka. Predadolescentu treba pomoći da ostane svjestan kako je i on jedan od onih koji čini Crkvu te ga potaknuti da se što aktivnije uključi u svakodnevni život s pažnjom, vjernošću, ljubavlju i željom za spasenje. U tome će mu posebno pomoći kateheza u zajednici, koja će mu pružiti sigurnost u njegovom hodu prema vjerskoj zrelosti. Ta dob je dobra i za razvijanje osjećaja za molitvu. Molitva postaje više spontanija, meditativna, molitvene formule se produljuju. Svi ti ciljevi koji se žele postići imaju zajednički cilj, a to je proces prijelaza od primljene roditeljske vjere do one poosobljene vjere Crkve.¹⁴⁸

Jedan od načina kateheze za ovu dob je kateheza koja polazi od konkretnoga, od činjenice i dolazi do pojma, čija se misao izražava u jednom obrascu. Tako ćemo mu npr. kada budemo govorili o povijesnim događajima spasenja prikazati ih u životu značajnih osoba (najočitiji primjer nam je Mojsije koji je izveo narod iz Egipta). Iz događaja Isusova života ćemo otkriti mladome čovjeku njegov duboki stav prema ljudima. Promatrajući rad misionara pomoći ćemo mu da shvati neprestanu brigu kršćanina da i sam misionarski djeluje. Kada mu budemo prikazivali crkveni život, valja poći od života kršćanskih zajednica, od dobrotvornih ustanova u župi, događaja u biskupiji, itd. Pošto se u ovoj dobi mladi čovjek zanima za heroje, kateheza će mu često znati govoriti o kršćanskim herojima, naravno prvo o Kristu, o svecima, onda i o velikodušnim kršćanima koje je on upoznao ili o misionarima, čija je djela čitao. Svrha je da ga potaknu da ponovno pročita Evanđelje, tako će bolje razumjeti svete sadržaje, na koje će ga ova svjedočanstva kršćanskih junaka upućivati. Kateheta će redovno, iako možda ne izričito, upozoriti na Božje djelovanje u junaku, ali i na njegovu slobodnu odluku i ljudsku velikodušnost. Podržavat će i vezu između predadolescenta i junaka da bi se prepoznao u junaku i zavolio ga. Kateheta će se truditi da prikaže heroja na konkretan način, napominjući mjesto i vrijeme, njegove misli i djela.¹⁴⁹

Postoji jedna posebna skupina mladih u ovoj dobi, na koju treba obratiti pozornost, a to su krizmanici. Sporno pitanje je specifičnost ovoga sakramenta i dob njegova slavlja. To je važno znati kako bi se moglo planirati vrijeme priprave, odnosno koja je životna dob prikladna za njezino slavlje. Ako smo krstom¹⁵⁰ uključeni u ispunjenje povijesti spasenja, postali članovi Crkve, onda duhom potvrde sudjelujemo u dovršenju tog otajstva. U sadržaje kateheze o potvrdi obavezno ulazi tema o Duhu Svetomu kao npr. kako misliti i živjeti po Duhu, kako je to činio Isus; zatim tema o Crkvi, koju Duh osposobljava za međusobno razumijevanje, komuniciranje

¹⁴⁸ Usp. D. BABIĆ, *Nav. dj.*, str. 374. – 375.

¹⁴⁹ Usp. J. COLOMB, *Kateheza životnih dobi...*, str. 70. – 72.

¹⁵⁰ Krst je naziv za sakrament, a krštenje je obred kojim se obavlja sakrament.

i zajedništvo, unatoč svim razlikama. To uključuje i govor o svjedočenju o velikim Božjim djelima. Župna zajednica ima veliku ulogu, jer joj se pruža izvrsna prigoda za promicanje adekvatne župne kateheze što uključuje i reviziju nekih katehetskih planova i programa. Upravo je iskustvo žive župne zajednice od bitne važnosti za potvrđenika jer se sakramentnom potvrdom uključuje u nju i njezino djelovanje. Stoga je važno da zajednica prati pripravnike na njihovu putu, što će doći do izražaja i u nekim slavljeničkim etapama kao što su upis potvrđenika, predstavljanje zajednici, predavanje evanđelja, duhovne obnove, pokornička bogoslužja i druga slavlja koja će smjerati prema uvrštavanju u zajednicu i osobnijem susretanju s Kristom.¹⁵¹

U njegovom religioznom rastu, kada je ovdje riječ o sakramentu potvrde, kateheza se mora potruditi da dođe do izražaja navještaj da je Isus onaj koji poziva, povjerava poslanje, daruje svoga Duha da se izvrši životni zadatak, imajući u obzir da se oni ne straše toliko od velikih stvari i pothvata. Trebalo bi, dakle, inzistirati na tome da se sakrament potvrde shvati kako je on u prvom redu Božja inicijativa koja potvrđuje i uređuje nacrt života koji je osvijetljen Isusom Kristom. Potvrda stavlja kršćanina u stanje poslanja, ohrabruje ga da bude mudar nosilac Božje riječi ljudima. Duh Sveti je onaj koji ga ispunjava ljubavlju koja ga nuka da raste, otkriva i surađuje sa svim ljudima. Stoga, Krist koji se navješćuje u katehezi treba biti kao onaj koji živi u zajednici, kao onaj koji nadahnjuje skupinu ljudi, Crkvu na nov način ljubavi, praštanja, zajedničkog života, služenja drugima naspram moći i egoizma. Predadolescent treba osjetiti da je u svojoj kući i u Crkvi i u svijetu, jer je Bog kod kuće i u Crkvi i u svijetu.¹⁵²

3.3.2. *Kateheza adolescenata*

Adolescencija je prijelaz od sociološki življene vjere, od vjerskog života u obitelji do župskih vjerskih čina kao što su vjeronauk, nedjeljna misa, sakramenti, običaji, do osobne izabrane vjere, nutarnje vjere. Odbacuje Crkvu kao instituciju. Sablažnjava se poradi svećenika, radi problema zla i Boga, neplodnosti kršćanskoga života. U dobi od 14. do 18. godine nemaju smisla za neuspjeh i križ. U katehezi, koja mora pomoći mladome čovjeku da dođe do poosobljene vjere, pouzdanje koje krase adolescenciju se mora preobraziti u vjersko pouzdanje. Govor o uskrsnuću će pomoći adolescentu da prihvati križ. Krist je onaj koji donosi obilan

¹⁵¹ Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, *Nav. dj.*, str. 512. – 514.

¹⁵² Usp. *Isto*, str. 518. – 521.

život, koji može adolescenta privući da ga slijedi do križa.¹⁵³ Nadalje, adolescentu treba pomoći da stvori svoj jedinstveni životni plan.

Kao i kod predadolescenata, tako i kod adolescenata važnu ulogu ima župna zajednica koja je pozvana da im pomogne živjeti u tom razdoblju. Potrebno ih je oslušivati i prihvatiti, onakvima kakvi jesu, stvarajući u njima smisao za ljubav prema braći i misijsko poslanje. Dobro je, čak, im povjeriti odgovornu ulogu da znaju da su vrijedni i korisni jer u protivnom velika je mogućnost da završe u sektama.¹⁵⁴ Adolescent od svoga učitelja traži prvo da ga razumije, jer jedino razumijevanjem se može vidjeti ono što adolescent može postati. Zatim od njega traži svjedočanstvo zrele života, koje je otvoreno ljudskim vrijednostima, koje je veselo, oduševljeno. Traži od njega i da razmišlja i istražuje pun pouzdanja, u tom smislu njegovo svjedočanstvo života mora biti mirne i čvrste misli, jer je sam adolescent zabrinut i potrebna mu je sigurnost.¹⁵⁵

Adolescent shvaća Boga po svom idealu, on je onaj koji ga zove i pomaže da se razvija, onaj koji će ga osloboditi od njega samoga. Postoji velika opasnost da Boga ne shvati kao onoga koji se nama nezasluženo daje i koji nas poziva iz svoje transcendencije, do te mjere da njegov pojam o Bogu naginje na to da bude vrlo subjektivan i čuvstven. Može se reći da će adolescent naći Boga u Kristu, kršćanskim uzorima koje susreće i u svecima. Kateheta će, stoga, morati Božju poruku strukturirati, početi od Božića do Duhova, a da pri tom ne zanemari adolescentovu mentalnu strukturu. Uz naglašavanje Njegove transcendencije, naša kateheza će tumačiti da njegov stvaralački čin nije iz prošlosti, već nas i sada stvara slobodno i hoće da budemo sustvaraoci s njim.

Krist je za adolescenta ideal i prijatelj, jer ispunjava želje i težnje njegove. Krist je više za njega idealna slika, negoli Bog koji traži ostvarenje i obraćenje. Stoga, kateheza će morati govoriti o Kristu u kontekstu njegovog odnosa sa Ocem, onaj koji predlaže križ svojim učenicima radi Kraljevstva nebeskoga, itd. Kateheza će imati za svrhu otkriti adolescentu da je Krist Bog koji želi dijalog s nama, raditi s nama i u nama, koji želi u nama ostvariti potpunu slobodu, koja je u ljubavi prema Bogu i da u nama razvije ljubav Sina prema Ocu. Promatrajući uskrsnuloga Krista, moći će adolescent razumjeti trpećeg Krista.

¹⁵³ Usp. J. COLOMB, *Nav. dj.*, str. 87. – 88.

¹⁵⁴ Usp. D. BABIĆ, *Nav. dj.*, str. 378.

¹⁵⁵ Usp. J. COLOMB, *Nav. dj.*, str. 91.

Kada govorimo o adolescentovom odnosu prema Crkvi, iako u ovoj fazi odbacuje obiteljsku disciplinu i autoritet i pokazuje negodovanje prema vanjskom obliku Crkve, nije posve zatvoren za Crkvu kao vjersku zajednicu. Prvo Crkvu shvaća kao zajednicu odraslih, koja može razviti veličanstveni ideal vjerskoga života, kakav postoji i u njemu samome. S druge strane, otvoren je za male aktivne grupe adolescenata, u kojima će upoznati život u Crkvi. Da adolescent uistinu može ući u Crkvu, rastumačiti ćemo mu i konkretno mu prikazati njezinu organizaciju u svim njezinim oblicima i to kao izraz nutarnjega života i tajne Božjega naroda. Upravo zbog liturgije mladi se žele integrirati u vjeru, ufanje i ljubav Crkve te u malim grupama slaviti euharistijsku žrtvu, itd.¹⁵⁶ Dakle, kateheza ima zadatak omogućiti mladome čovjeku da Crkvu ne doživi kao vlast, prisilu, kao sustav obaveza i običaja koji mu se nameću nego da se živa Crkva u svim svojim pojavnim oblicima, a i u svojoj srži, rađa i živi jedino od Riječi i Duha, od vjere i Euharistije.¹⁵⁷

Kateheza, kad adolescentu govori o Duhu Svetomu, pripisuje Duhu sve ono što je dar Božji kao što npr. polet, ljubav, velikodušnost, oduševljenje i oslobođenje. Duhu pripisujemo i poziv da slijedimo Krista i snagu kojom pobjeđujemo poteškoće i dolazimo do slobode. Duh je i onaj koji ostvaruje pravo prijateljstvo, a i zajednički napor po kojem se zajednički razvijamo jer je Duh sama Božja ljubav. Samo djelo Duha vidimo i na djelu u Crkvi, osobito u svetima.

Govoreći adolescentu o posljednjim stvarima kao što su smrt, raj, pakao, sud Božji, moramo se obazirati na njegovo duševno stanje. Ako neće da mu se govori o posljednjim stvarima, to je zato što nije bio dobro poučen o njima. Jedna od poteškoća može biti što nema onog ljudskoga iskustva koje bi mu omogućio da na ljudski način razumije poruku Božju o posljednjim stvarima. U katehezi treba biti oprezan da se ne obezvrijedi Božja transcendentnost, jer je samo Bog, njegova Riječ, ta koja nas sudi i proslavlja. Bog je u vječnosti kao i na zemlji prvi uzrok našega spasenja i radosti. Treba pokazati adolescentu da je posljednji cilj svega kraljevstva zajedništvo ljudi s Bogom, a pakao je pojam u kojem nema zajedništva već ustaljeni i definitivni egoizam i osamljenost među prokletima.¹⁵⁸

¹⁵⁶ Usp. *Isto*, str. 99. – 104.

¹⁵⁷ Usp. Ž. KUSTIĆ, Kršćanske obitelji kao prenosioci vjere na mlade, u: *Odgoj djece u vjeri u kršćanskoj zajednici. Zbornik radova IV. katehetske ljetne škole*, Rijeka, 2. – 11. srpnja 1974., glavni urednik Josip Baričević, KS, Zagreb, 1975., str. 212. – 213.

¹⁵⁸ Usp. J. COLOMB, *Nav. dj.*, str. 106. – 108.

3.3.3. Kateheza odraslih mladih

Sve do svršetka adolescencije kateheza se odvijala u okviru škole koji je zahtijevao da kateheza bude dobro izrađena i time joj pomagao da se bolje oblikuje, ali ju je, s druge strane, odviše zatvorio baš u taj školski okvir. Sada mladi čovjek živi izvan škole. Ako je student, njegov život se odvija izvan prostorija sveučilišta i prilično je neovisan o njegovim propisima. Zato kateheza mora odsada tražiti nove putove da bi došla do mladih, što nije lagan zadatak. Crkva do sada baš nije poklanjala dovoljno pažnje u vezi kateheze mladih jer je donedavno vjerska pouka bila upravljena djeci, a u novije vrijeme i na adolescenta.¹⁵⁹ Fenomen mladih i studenata je gorući problem nove evangelizacije i kateheze Crkve. Župna okupljanja mladih su vrlo skromna, a u mnogim sredinama više i ne postoje. Pokazatelj za zabrinutost je i njihova odsutnost s nedjeljnih misa i s mnogih crkvenih događanja. Katehetska susretanja s mladima bi trebala upravo biti poticaj za mlade da budu spremni preuzeti ulogu u Crkvi i društvu. Kada se radi o studentima, očito je da će i za njih biti potrebni povremeni susreti, ali dakako u drugačijem obliku.¹⁶⁰ Njihova župna okupljanja trebaju biti prilika da rastu i slave vjeru, a onda iz tog angažmana se uključuju u žive vjermičke krugove s katehetskim zadacima. Njima treba otvoriti prostore za suodgovorno djelovanje, počevši od pomaganja u dobnoj katehezi do niza pothvata. Oni bi trebali biti pokretači onda posebnih okupljanja za tzv. kršćane praga, za svoje vršnjake i ostale odrasle koji su na putu traženja. Stoga, da bi se mogao dogoditi pomak u katehizaciji mladih i studenata od neophodne važnosti je mladima i studentima omogućiti da budu i sami protagonisti promjena u župnoj zajednici.¹⁶¹ „U tom smislu su hvale vrijedne inicijative organiziranja duhovnih obnova, tribina, konferencija, ali s naglaskom da studenti, osim što će biti katehizirani, postanu subjekti i nositelji nove evangelizacije i kateheze te u tom smislu voditelji pojedinačnih pothvata na župnoj ili biskupijskoj razini. Njihov doprinos ide u pravcu zahvaćanja drugih mladih, a osobito onih koji su se nesvjesno ili pak zbog predrasuda udaljili od Crkve. Time mladi postaju katehetama kojima je osoban susret s drugim ljudima primarno mjesto katehiziranja i prenošenja vjere.“¹⁶²

Kateheza mladih treba imati u vidu dva faktora: s jedne strane mora odgovarati stavu sabranosti i razmišljanja mladog čovjeka, koji stoji pred konačnim izborom zanimanja, a s druge strane mora osvijetliti izbor toga zanimanja, ali i probleme koji iz njega proizlaze. Zato

¹⁵⁹ Usp. *Isto*, str. 116.

¹⁶⁰ Primjer u našoj nadbiskupiji je grupa DUHOS, grupa studenata koji studiraju u Osijeku. Imao sam priliku sudjelovati na prigodnim katehezama, koje je organizirala sama grupa. Imaju svog studentskog kapelana, koji redovito svaki tjedan organizira za njih prigodne susrete.

¹⁶¹ Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, *Nav. dj.*, str. 522. – 525.

¹⁶² HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Nav. dj.*, br. 59.

su teme za katehezu mladih npr. općenito o zvanju i pozivima u Kraljevstvu Božjem (tu će doći jako dobro prisposoba o talentima); zatim govor o vjeri i zalaganju u svjetovnom svijetu, zatim odnos vjere i nauke ili vjere i svakidašnjeg života, ideala i stvarnosti, pa i odnosa svijeta i Crkve, pa teme poput ekumenizma, pripreve za bračnu ljubav, izbora i potrebnih stavova, zalaganja i njegove duhovnosti, poštivanja sebe i drugih, iskrenosti i lojalnosti, itd. Kateheza, dakle, mora biti takva da odgovori na zabrinuto razmišljanje mladog čovjeka upravo onog časa kad započinje svoje zalaganje u društvu, svijetu, Crkvi, u pravcu svojeg zanimanja, koje je odabrao.¹⁶³

Papa Franjo u svojoj apostolskoj pobudnici *Christus vivit*, kada govori o pozivu mladoga čovjeka, da je osnova svakog poziva Isus, koji želi biti prijatelj svakoj mladoj osobi.¹⁶⁴ Poziv mladoga čovjeka se ne sastoji samo u poslovima koje mora obaviti, ono je nešto više: to je put koji usmjerava mnoge napore i djelovanja prema jednom pravcu, a to je služenje.¹⁶⁵ Da bi mogli odgovoriti na vlastiti poziv, nužno je poticati, razvijati i njegovati sve što jesmo. Naš poziv nas usmjerava da izvučemo ono najbolje od sebe za slavu Božju i dobro drugih.¹⁶⁶

Mladi osjećaju poziv na ljubav i sanjaju o tome da susretnu pravu osobu s kojom će osnovati obitelj i graditi zajednički život.¹⁶⁷ No, teškoće koje doživljavaju u vlastitoj obitelji mogu sigurno mnoge mlade navesti da se pitaju je li vrijedno zasnivati novu obitelj, biti vjeran, biti velikodušan. Papa ih ohrabruje da vrijedi dati svega sebe u obitelji, da u njoj vrijedi naći najbolje poticaje za sazrijevanje. Za ženidbu se treba pripravljeti, zahtijeva izgrađivanje sebe same i razvijati najbolje vrline, osobito ljubav, strpljivost, sposobnost za dijalog i služenje. To znači i ovladati svojom spolnošću, da postane sve manje sredstvo za korištenje drugih, a sve više sposobnost za darivanje sebe drugoj osobi. U pogledu onih koji nisu pozvani na brak ili posvećeni život, svojim krsnim pozivom mogu ponuditi posebno svjedočanstvo tog poziva na svom putu osobnog rasta.¹⁶⁸ Rad mladom čovjeku ne bi trebao biti samo sredstvo ostvarivanja prihoda, nego je i izraz ljudskog dostojanstva, put sazrijevanja. Stalni je poticaj za rast u odgovornosti i kreativnosti, zaštita od sklonosti prema komotnosti, ujedno je i odavanje slave Bogu.¹⁶⁹

¹⁶³ Usp. J. COLOMB, *Nav. dj.*, str. 117.

¹⁶⁴ Usp. CV, br. 250.

¹⁶⁵ Usp. *Isto*, br. 255.

¹⁶⁶ Usp. *Isto*, br. 257.

¹⁶⁷ Usp. *Isto*, br. 259.

¹⁶⁸ Usp. *Isto*, br. 263. – 267.

¹⁶⁹ Usp. *Isto*, br. 271.

Kada su u pitanju zvanja na posebno posvećenje, kao što su svećeništvo i redovnički život, papa ohrabruje mlade da pokušaju preispitati mogućnost da slijede taj put, jer Isus ne prestaje zvati.¹⁷⁰

Kad je riječ o razlučivanju vlastitog poziva, nužno je postaviti si razna pitanja: *Poznajem li samoga sebe? Znam li što donosi radost ili tugu mome srcu? Kako mogu bolje služiti i biti korisniji svijetu i Crkvi? Koje je moje mjesto na ovoj zemlji? Što mogu ponuditi društvu?*, te na kraju pitanja poput *Imam li potrebne sposobnosti za ostvarivanje tog služenja? Da li ih mogu steći i razviti?*¹⁷¹

¹⁷⁰ Usp. *Isto*, br. 274. i 275.

¹⁷¹ Usp. *Isto*, br. 285.

ZAKLJUČAK

Vidimo kako je mladost prijelazna i zasebna faza između djetinjstva i odrasle dobi koja u sebi uključuje tri podfaze: *predadolescenciju*, koja se poklapa sa fazom *puberteta*, *adolescenciju*, koja uglavnom traje od 14. do 18. godine i *odraslu mladost*, od 18. do čak, zbog društvenih prilika, 35. godine života. Prate ju razne promjene, od tjelesne, psihološke, socijalne do one duhovne dimenzije. Kao zasebna životna faza postaje u kasnom 19. st., zbog dubokih promjena socijalne strukture u tom vremenu. Jedan od temeljnih zadataka mladosti, konkretnije adolescencije, je izgraditi stabilan identitet, koji će moći s lakoćom odgovarati na zahtjeve društva, koje ono stavlja pred mlade. Plod uspješne izgradnje identiteta će biti i uspješna integracija u samo društvo i preuzimanju uloga. Psiholozi definiraju identitet kao razvoj prema određenom cilju, koji se želi postići. Uz rame identitetu idu dvije stvari, proces identifikacije, osjećaj pripadanja određenoj grupi, instituciji, i traženje smisla. Proces identifikacije, kako smo vidjeli, je zapravo osjećaj pripadnosti, prema razmišljanju psiholoških stručnjaka. Vjera koja polako postaje osobnija stvar u toj dobi će mu pomoći da dođe do svijesti, kada govorimo o pripadnosti Crkvi, da je i on sam dio Božjega naroda.

U dijalogu između Crkve i mladih, vidjeli smo da same pape, od Pavla VI. do Pape Franje, promatraju mladost kao nadu i budućnost Crkve. Govore o njihovom doprinosu u ovom društvu te ih pozivaju da budu i sami aktivni na polju evangelizacije, pogotovo na onim mjestima koja su možda crkvenim službenicima teško dostupna. S druge strane, mladi, pošto je odbijanje institucija svojstveno njihovoj dobi, odbacuju Crkvu kao instituciju, ukazujući na raskorak između života i evanđelja kod crkvenih službenika. Usprkos tome, ona ostaje i dalje važan čimbenik djelovanja u društvu, zbog ponuda vrjednota, koje proizlaze iz ljubavi i odnosa Krista i čovjeka. Papa Franjo ističe, kako smo nadalje vidjeli, da je temeljni oblik pastoralna mladih onaj koji je sinodalan. Podrazumijeva stil pastoralnog djelovanja u kojem evangelizator s mladim čovjekom nastoji zajednički hoditi te koji kao takav ima dvije glavne linije djelovanja: *traženje*, u kojem papa ukazuje na sposobnost samih mladih koji mogu pronaći najbolje načine da privuku druge, hoće li to biti u obliku festivala, sportskih natjecanja ili evangeliziranja na društvenim mrežama uz pomoć poruka, pjesama, video uradaka i na druge načine i *rast*, koji uključuje doktrinarnu i moralnu izgradnju mladih kršćana. Što se tiče njihovog sakramentalnog života, vidjeli smo, da s jedne postoji veliki broj mladih koji nakon slavlja sakramenta potvrde odlaze na tzv. privremeno umirovljenje od liturgijskog života župne zajednice, a s druge strane

na temelju istraživanja koja su se provodila, konkretnije u hrvatskoj sredini, vidimo da kod određenog broja mladih sakramenti igraju važnu ulogu u njihovom religioznom razvoju.

Kateheza će u tome smislu imati za cilj da se od početničke vjere, koja je primljena u obiteljskoj sredini, dođe do poosobljene vjere, koja će mladom čovjeku pomoći da što bolje i aktivnije sudjeluje u crkvenom životu, konkretnije u životu župne zajednice. Na katehetsko poučavanje, kako smo vidjeli, su pozvani svi, od djece i mladih do odraslih. Katehetsko poučavanje mora biti briga cijele Crkve, zato je naglasak stavljen na aktivnu ulogu župne zajednice, koja ima zadatak pratiti mlade na njihovom putu sazrijevanja. Kateheza je važan model evangelizacije, u ovom kontekstu, o kojem je bilo govora u ovom radu, nove evangelizacije, koja stavlja naglasak na navještaj Krista na novi način, novim jezikom. Prema papi Franji kateheza u kontekstu nove evangelizacije je bitno obilježena kerigmatskom i mistagoškom dimenzijom: kerigmatska dimenzija kateheze stavlja naglasak na prvi navještaj ili *kerygmu*, koja je trinitarna, jer ogranj Duha, koji se daje u obliku jezika, nam daje vjerovati u Isusa Krista, koji svojom smrću i uskrsnućem nam objavljuje i priopćava Očevu beskrajno milosrđe, a mistagoška dimenzija kateheze se oslanja na *kerygmu*, ona je prema papi Franji redovito, sustavno, ponovno prepoznavanje vrijednosti kršćanske inicijacije, posebice pronalaska njezinog liturgijskog znakovlja.

Kada smo govorili o katehezi mladih, vidjeli smo, da prema *Općem direktoriju za katehezu*, srce kateheze treba biti izričita ponuda Krista iz evanđelja, koja je upućena svim mladima uz obzirno shvaćanje njihovih problema. Mladi, u tom smislu, nisu samo predmet kateheze, nego su i aktivni subjekti, protagonisti evangelizacije i tvorci društvene obnove. Tematski sadržaji se određuju i primjenjuju prema trenutnoj fazi u kojoj se nalazi mladi čovjek. Tako npr. u predadolescenciji, jedan od ciljeva katehetskih susreta će biti odgajati ih za stvaranje kritičkog stava prema društvenom životu, kako bi mogli biti sposobni odabrati od mnoštva ponuda pri donošenju životnih odluka one temeljne evanđeoske vrednote za koje vrijedi živjeti; u adolescenciji npr. pošto je to faza koja nema smisla za neuspjeh i križ, govoriti mladome adolescentu o uskrsnuću, koje će pomoći adolescentu da prihvati križ i da je Krist onaj koji donosi obilan život, koji može adolescenta privući da ga slijedi do križa ili u odrasloj mladosti katehetski susreti će se bazirati na temama poput općenitog govora o zvanju i pozivu, zalaganju u ovome svijetu, bračnome životu i drugim temama koji se baziraju na karakteristikama ove faze.

BIBLIOGRAFIJA

Crkveni izvori:

BISKUPI JUGOSLAVIJE, *Radosno naviještanje evanđelja i odgoj u vjeri. Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze*, Dokumenti 67, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1983.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Apostolicam actuositatem* – Dekret o apostolatu laika, u: *Dokumenti Drugoga vatikanskog koncila*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gravissimum educationis* – Deklaracija o kršćanskome odgoju, u: *Dokumenti Drugoga vatikanskog koncila*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, „*Da vaša radost bude potpuna*“ (Iv 15, 11). *Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2018.

IVAN PAVAO II., *Catechesi tradendae. Apostolska pobudnica biskupima, svećenicima i vjernicima cijele Crkve o vjerskoj pouci u naše vrijeme*, Pretisak iz Glasa Koncila, br. 24/1979., Zagreb, 1994.

KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost i Nacionalni katehetski ured HBK, Zagreb, 2000.

Naučiteljska služba Crkve, Knjiga III., u: *Zakonik kanonskoga prava proglašen vlašću pape Ivana Pavla II. s izvorima*, Glas koncila, Zagreb, 1996.

PAPA FRANJO, *Christus vivit – Krist živi. Posinodska apostolska pobudnica mladima i cijelome Božjem narodu*, Dokumenti 184, II. izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2019.

PAPA FRANJO, *Evangeliij gaudium – Radost življenja. Apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu*, Dokumenti 163, II. izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2014.

PAVAO VI., *Evangeliij nuntiandi – Naviještanje evanđelja. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, Dokumenti 50, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000.

Djela:

BAJSIĆ, V., *Život i problemi crkvene zajednice. Članci, rasprave, materijali*, priredio Stjepan Kušar, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000.

BALOBAN, J., *Pastoralni izazovi Crkve u Hrvata*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1992.

BEZIĆ, Ž., *Razvojni put mladih. Djetinjstvo i mladost*, II. izdanje, U pravi trenutak, Đakovo, 1994.

COLOMB, J., *Kateheza životnih dobi*, IV. izdanje, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1996.

FISICHELLA, R., *Was ist Neuevangelisierung*, Sankt Ulrich verlag, Augsburg, 2012.

Identitet kao odgojno – obrazovna vrednota. Zbornik radova s tribina Zajednički vidici, uredile Valentina Blaženka Mandarić i Ružica Razum, Glas koncila, Zagreb, 2011.

MANDARIĆ, V. B., *Mladi. Integrirani i(li) marginalizirani*, Glas koncila, Zagreb, 2009.

Odgoj djece u vjeri u kršćanskoj zajednici. Zbornik radova IV. katehetske ljetne škole, Rijeka, 2. – 11. srpnja 1974., glavni urednik Josip Baričević, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1975.

PAŽIN, I., *Vjeronauk u školi. Izabrane teme*, Diacovensia, Đakovo, 2010.

SZENTMARTONI, M., *Svijet mladih. Psihološke studije*, II. izdanje, Filozofsko-teološki institut, Zagreb, 2007.

ŠIMUNOVIĆ, M., *Kateheza prvenstvena zadaća Crkve. Identitet i perspektive hrvatske pokoncilske kateheze i katehetike. U obliku bilance*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2011.

ŠIMUNOVIĆ, M. – PAŽIN, I., *Promjene u katehetskom pastoralu župne zajednice. Utopija ili stvarnost?*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2017.

Članci:

ALBERICH, E., *Kateheza u kontekstu II. vatikanskog sabora i posaborskog razdoblja*, u: *Kateheza*, 23 (2001) 3, str. 217. – 227.

ANČIĆ, N. A., *Nova evangelizacija. Neodgodiva zadaća Crkve našeg vremena*, u: *Crkva u svijetu*, 35 (2000) 2, str. 189. – 204.

BABIĆ, D., Vjerski odgoj predadolescenata i adolescenata, u: *Kateheza*, 24 (2002) 4, str. 368. – 383.

DŽINIĆ, I., Mladi i sakramentalni život, u: *Diacovensia*, 16 (2008) 1-2, str. 23. – 37.

ETEROVIĆ, N., Krist isti jučer, danas i uvijek. Apostolsko putovanje Svetog Oca Pavla II. u Dominikansku republiku, u: *Crkva u svijetu*, 27 (1992) 4, str. 271. – 280.

FISICHELLA, R., Teologija i nova evangelizacija, u: *Spectrum: ogledi i prinosi studenata teologije*, (2012) 1-2, str. 14. – 18.

GAMBINI, P., Traženje identiteta i smisla u adolescenciji, u: *Kateheza*, 27 (2005) 4, str. 334. – 352.

GJERGJI, L., Skupine mladih. Opasnost ili šansa za Crkvu?, u: *Crkva u svijetu*, 13 (1978) 3, str. 245. – 250.

JAKŠIĆ, J., Neka načela u katehizaciji mladih, u: *Kateheza*, 7 (1985) 3, str. 72. – 75.

KASPER, W., Nova evangelizacija. Pastoralni, teološki i duhovni izazov, u: *Služba Božja*, 52 (2012) 1, str. 80. – 93.

KUSTIĆ, Ž., Kršćanske obitelji kao prenosioci vjere na mlade, u: *Odgoj djece u vjeri u kršćanskoj zajednici. Zbornik radova IV. katehetske ljetne škole, Rijeka, 2. – 11. srpnja 1974.*, glavni urednik Josip Baričević, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1975., str. 207. – 214.

MANDARIĆ, V., Crkva u očima mladih, u: *Bogoslovska smotra*, 71 (2001) 4, str. 579. – 596.

MANDARIĆ, V. B. – RAZUM, R., Odgojno – obrazovno djelovanje i vrijednosti, u: *Identitet kao odgojno – obrazovna vrednota. Zbornik radova s tribina Zajednički vidici*, uredile Valentina Blaženka Mandarić i Ružica Razum, Glas koncila, Zagreb, 2011., str. 27. – 53.

MILANESI, G., Mladi na zalazu 20. st., u: *Kateheza*, 27 (2005) 4, str. 311. – 333.

NINČEVIĆ, M., Izgradnja adolescentskog identiteta u današnje vrijeme, u: *Odgojne znanosti*, 11 (2009) 1, str. 119. – 141.

POLLO, M., Biti mlad danas, u: *Kateheza*, 29 (2007) 1, str. 29. – 53.

SZENTMARTONI, M., Duhovnost mladih danas, u: *Kateheza*, 30 (2008), str. 310. – 318.

ŠAGI, B., Shvaćanje kateheze kao permanentnog odgoja vjere u kršćanskoj zajednici, u: *Odgoj djece u vjeri u kršćanskoj zajednici. Zbornik radova IV. katehetske ljetne škole, Rijeka, 2. – 11.*

srpnja 1974., glavni urednik Josip Baričević, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1975., str. 37. – 44.

ŠAMAC, Š., Mjesto i uloga mladih u Crkvi, u: *Crkva u svijetu*, 21 (1986) 2, str. 223. – 236.

ŠAŠKO, I., Odlike identiteta, njegova svrha i važnost, u: *Identitet kao odgojno – obrazovna vrednota. Zbornik radova s tribina Zajednički vidici*, uredile Valentina Blaženka Mandarić i Ružica Razum, Glas koncila, Zagreb, 2011., str. 55. – 67.

ŠOTA, S., Pastoral mladih: naglasci u apostolskoj pobudnici *Christus vivit*, u: *Vjesnik Đakovačko – osječke nadbiskupije, časopis za pastoralnu orijentaciju*, 148 (2020) 9, str. 7. – 11.

ŠOTA, S., Poimanje kerigmatske i mistagoške kateheze: osobne pedagoške značajke te tipologija evangelizatora u Evangeliji *gaudium*, u: *Crkva u svijetu*, 51 (2016) 1, str. 120. – 142.

VRANJEŠ, N., Izazovi i perspektive pastoralna mladih danas, u: *Riječki i teološki časopis*, 41 (2013) 1, str. 191. – 230.

Internetski izvori:

Povijest susreta hrvatske katoličke mladeži, u: <http://mladi.hbk.hr/povijest-shkm-2/> (28.9.2020.)

SADRŽAJ

Sažetak	2
Summary	3
UVOD	4
1. ŠTO JE IDENTITET?	6
1.1. Tko su mladi?	6
1.2. Temeljna obilježja mladih	10
<i>1.2.1. Socijalizacija mladih</i>	10
<i>1.2.2. Tjelesna, psihološka i duhovna obilježja mladosti</i>	13
1.3. Identitet mladih i pripadnost Crkvi	18
<i>1.3.1. Mladi i identitet</i>	18
<i>1.3.2. Mladi i pripadnost Crkvi</i>	21
2. MLADI I CRKVA	23
2.1. Dijalog između mladih i Crkve	23
2.2. Pastoral mladih	25
2.3. Sakramentalni život mladih	27
3. MLADI – PROTAGONISTI KATEHEZE	29
3.1. Katehetsko djelovanje Crkve	29
3.2. Nova evangelizacija	36
3.3. Mladi i kateheza	39
<i>3.3.1. Kateheza predadolescenata</i>	41
<i>3.3.2. Kateheza adolescenata</i>	43
<i>3.3.3. Kateheza odraslih mladih</i>	46
ZAKLJUČAK	49
BIBLIOGRAFIJA	51
SADRŽAJ	55

